Μεταπολίτευση made in USA

Το Παρασκηνιο της Αμερικανικης Παρεμβασης προς Αποκατασταση της Δημοκρατιας στην Ελλαδα το 1974

JDP

Μεταπολίτευση made in USA:
Τό παρασκήνιο τής Αμερικανικής Παρέμβασης προς Αποκατάσταση τής Δημοκρατίας στην Ελλάδα τό 1974.

Συγγραφέας: **John D. Pappas**
pappas.research@gmail.com
http://columbia.academia.edu/JohnDPappas

Non-commercial publication:

academia.edu (Ιανουάριος 2019):
https://www.academia.edu/38119959/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%AF%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7_made_in_the_USA.pdf

Θέματα Ελληνικής Ιστορίας (18 Απριλίου 2019):
http://www.istorikathemata.com/2019/04/made-in-usa.html

Suggested citation:

Pappas, John D. "Μεταπολίτευση made in USA: Τό παρασκήνιο τής Αμερικανικής Παρέμβασης προς Αποκατάσταση τής Δημοκρατίας στην Ελλάδα τό 1974," *Issues of Hellenic History* (*Θέματα Ελληνικής Ιστορίας*) Απρ. 2019.

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Ο **Κωνσταντίνος Καραμανλής** (αριστερά) δίδει τόν όρκο αναλήψεως τών καθηκόντων πρωθυπουργού τής Ελλάδος, στις 4:15 π.μ. τής 24ης Ιουλίου 1974, ενώπιον τού **Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος Σεραφείμ** (δεξιά) και τού τότε «Προέδρου τής Δημοκρατίας» **Στρατηγού Φαίδωνος Γκιζίκη** (κέντρο).

Η **γλώσσα τού κειμένου** εφαρμόζει τούς εννέα (9) κανόνες που προσδιορίζονται στη δημοσιευμένη ιστορική μονογραφία με τίτλο Περί Παιδείας Παρακαταθήκη Ιωάννου Καποδίστρια στο σχετικό παράρτημα τής μονογραφίας (σσ. 46-47) εδώ:
https://www.academia.edu/36536290/The_Kapodistrian_Legacy_on_Education

Μεταπολίτευση made in USA

John D. Pappas

Το Παρασκήνιο της Αμερικανικής Παρεμβασης προς Αποκατασταση της Δημοκρατιας στην Ελλαδα το 1974

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ο **Κωνσταντίνος Καραμανλής** (αριστερά) και η «Ιωαννιδική» ηγεσία τών Ενόπλων Δυνάμεων (25 Νοεμβρίου 1973 - 19 Αυγούστου 1974)—εξ αριστερών προς τα δεξιά: ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων Στρατηγός **Γ. Μπονάνος**, ο Αρχηγός Αεροπορίας Αντιπτέραρχος **Α. Παπανικολάου**, ο Αρχηγός Ναυτικού Αντιναύαρχος **Π. Αραπάκης** και ο Αρχηγός Στρατού Αντιστράτηγος **Α. Γαλατσάνος**.

I. Μεταπολίτευση made in USA (1974)

Στις 8 Φεβρουαρίου 1974—διόμισυ μήνες μετά τήν Εξέγερση τού Πολυτεχνείου—ο Πρέσβυς **Henry J. Tasca** απέστειλε από τήν Αμερικανική Πρεσβεία στην Αθήνα ένα τηλέγραμμα στο Υπουργείο Εξωτερικών τών Η.Π.Α. στην Ουάσινγκτον, τό οποίο αναστάτωσε τότε τήν πολιτική και στρατιωτική ηγεσία τής δυτικής Υπερδυνάμεως. Τό μήνυμα τού πρέσβεως, που ήταν απόρρητο και επείγον («SECRET / PRIORITY»), έθεσε ένα ζήτημα όχι απλώς εξωτερικής πολιτικής αλλά μείζονος **εθνικής ασφαλείας** τών Η.Π.Α. στην Ν.Α. Ευρώπη και στη Μεσόγειο στην ψυχροπολεμική εποχή: Ο Αμερικανός πρέσβυς πληροφορούσε τήν ηγεσία τών Η.Π.Α. ότι τό Ιωαννιδικό χουντικό καθεστώς προκαλούσε μια ποιοτική αυτοδιάλυση τών Ελληνικών Ένοπλων Δυνάμεων ήτοι μια δραστική μείωση ή και εκμηδένιση τού **αξιόμαχου** όλων τών **Ελληνικών Όπλων** (Στρατού, Ναυτικού, Αεροπορίας) με συνακόλουθη συνέπεια μια αντιστοίχως δραστική απομείωση τής **αποτρεπτικής ισχύος** τής **Ν.Α. πτέρυγος τού ΝΑΤΟ**.

1. **Οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις υπό διάλυση τό 1974.**

Σύμφωνα με τόν Αμερικανό Πρέσβυ Tasca, *"τό πραξικόπημα τής 25ης Νοεμβρίου 1973"* προέβη *"σε μια **καταφανή εκκαθάριση** και προήγαγε **πολύ άπειρους αξιωματικούς σε υψηλότατες θέσεις τής ηγεσίας**"*—*"**όλοι** οι αντιστράτηγοι έχουν μόλις έξι ή λιγότερους μήνες στόν παρόντα βαθμό τους"*.[1]↓ Κατά συνέπεια, *"η **συνέχεια**"* τής στρατιωτικής διοικήσεως *"απουσιάζει παντελώς"* και αντ' αυτής επικρατεί *"**μείωση σεβασμού στη διοικητική ιεραρχία** και μια ατμόσφαιρα **αβεβαιότητας** εντός τού Στρατεύματος."* Σε αυτό μάλιστα τό πλαίσιο, *η μεν "**ικανότητα τού Ναυτικού ως μαχητικής δυνάμεως**"* τίθεται πλέον *"**υπό αμφισβήτηση**,"* η δε *"**Ελληνική Πολεμική Αεροπορία δεν διαθέτει** ούτε **έμπειρους** ούτε **καινοτόμους αξιωματικούς** που να διασφαλίζουν μια **αποτελεσματική ηγετικότητα** σε τακτικό/ επιχειρησιακό επίπεδο"*.[2]↓ Η μείωση μάλιστα τού **αξιόμαχου** τών Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων είχε προσλάβει τότε μια ανεξέλεγκτη (χαοτική) δυναμική, διότι σύμφωνα με τόν Tasca *"οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις πιθανόν **θα συνεχίσουν**[3]↓ **να υποβαθμίζονται** όσον αφορά στη συνολική στρατιωτική-επιχειρησιακή **αποτελεσματικότητά** τους."* Γενικά, σύμφωνα με τόν Tasca, οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις κατά τήν χουντική περίοδο είχαν *"καταστεί ένα σύμβολο **καταστολής**, **τυραννίας** και **ασυδοσίας**"* και, επομένως, υπό τήν τότε *"κατάσταση και διάταξή τους, η διασύνδεσή τους με τό **ΝΑΤΟ** και τίς **Η.Π.Α.**"* παρέμενε τότε *"δυσοίωνη για τά μελλοντικά **συμφέροντα ασφαλείας** τών Η.Π.Α. στην Ελλάδα."* (παρακάτω Αποχαρακτηρισμένο Έγγραφο #9↓).

Εις επίρρωση τών παραπάνω, ο Tasca απέστειλε και ένα δεύτερο συναφές απόρρητο τηλέγραμμα από τήν Αμερικανική Πρεσβεία στην Αθήνα προς τό Υπουργείο Εξωτερικών τών Η.Π.Α. στην Ουάσινγκτον, μετά από έναν ακριβώς μήνα (στις 8 Μαρτίου 1974), όπου επανεδήλωνε ότι η *"**Ιωαννιδική χούντα** έχει **αποδυναμώσει τίς Ένοπλες Δυνάμεις**,"* και *"έχει κατορθώσει να **ανδρεικελοποιήσει τήν ανώτατη στρατιωτική ηγεσία**,"* είναι δε ενδεχόμενο να *"επιβάλει πολιτικές σε θέματα **αμύνης** και **εξωτερικής πολιτικής**, καθώς και σε **εσωτερικούς**, **πολιτικούς** και **οικονομικούς** τομείς, οι οποίες θα μπορούσαν ... να **επηρεάσουν δυσμενώς τά εθνικά μας συμφέροντα**."* (Αποχαρακτηρισμένο Έγγραφο #11↓).

2. **Η Ελλάδα σε χαοτική περιδίνηση τό 1974.**

Ως αποτέλεσμα τής «παρέμβασης Tasca», προγραμματίσθηκε τότε μια ευρεία διάσκεψη Εθνικής Ασφαλείας στο Υπουργείο Εξωτερικών τών Η.Π.Α. στην Ουάσινγκτον για τίς 20 Μαρτίου 1974. Στη διάσκεψη, όπου θα προήδρευε ο **Henry Kissinger,** υπό τήν διπλή ιδιότητά του ως Σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας και Υπουργός Εξωτερικών τών Η.Π.Α., θα συμμετείχε και ο Πρέσβυς Tasca μαζί με ανώτατους αξιωματούχους[4]↓ τού Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας (NSC) και τού Υπουργείου Εξωτερικών τών Η.Π.Α.

Εις προετοιμασία δε τής διάσκεψης εκπονήθηκε ειδική μελέτη, υπό τόν τίτλο «**Υπόμνημα Δράσεως**» (Action Memorandum), περί τής *"Πολιτικής τών Η.Π.Α. έναντι τής Ελλάδος"*, από τό *Προσωπικό για τόν Σχεδιασμό Πολιτικής τού Υπουργείου Εξωτερικών* τών Η.Π.Α., η οποία περιελάμβανε ένα αναλυτικό Προσάρτημα (Attachment) με ημερομηνία[5]↓ 19 Μαρτίου 1974. Γενικά, σε εκείνο τό Προσάρτημα, διαπιστώνεται ότι *"η διάδοχη χούντα"* Ιωαννίδη-Μπονάνου *"είναι **πιο οδυνηρή** και **λιγότερο ικανή**"* από *"τό καθεστώς Παπαδόπουλου"*—που και αυτό *"απέτυχε τελικά να ανταποκριθεί στις πολιτικές και οικονομικές προκλήσεις τής Ελλάδος"*—και, κατά συνέπεια, *"θα αποτύχει*

πιο ζοφερά *και* ***πιο γρήγορα****, με* ***βαρύνουσες συνέπειες για τήν ισχύ και τήν σταθερότητα*** *τής Ελλάδος,''* επομένως και για τά *''**μακροπρόθεσμα συμφέροντα**''* τών Η.Π.Α. Μία μάλιστα από αυτές τίς συνέπειες είναι ότι τό Ιωαννιδικό *''καθεστώς όχι μόνο απομειώνει σοβαρά τό* ***κύρος*** *τού Ελληνικού Στρατού στην Κοινή Γνώμη αλλά και διασπά τό Στράτευμα σε φατρίες και κατά συνέπεια* ***υπονομεύει τό αξιόμαχό*** *του.''*

Τό Υπόμνημα προβλέπει μάλιστα πτώση τής χούντας Ιωαννίδη αφ΄ εαυτής εντός έτους επί λέξει ως εξής: *''Τό* ***προσδόκιμο ζωής τού καθεστώτος Ιωαννίδη δεν είναι καλό****—ένα έτος θα ήταν πιθανώς μια γενναιόδωρη εκτίμηση—διότι και* ***άλλοι στρατιωτικοί μπορεί να μπουν στον πειρασμό να ανατρέψουν μια χούντα που δεν έχει καμία λαοφιλή βάση****.''* Δηλαδή τό Υπόμνημα υποδηλώνει ότι η Ελλάδα περιδινούτο τότε χαοτικώς σε έναν φαύλο κύκλο «μπανανιακού τύπου», με τήν μια βραχύβια χούντα να διαδέχεται τήν άλλη, και τήν κάθε επομένη χούντα να είναι χειρότερη από τήν προηγουμένη, θέτοντας σε όλο και μεγαλύτερο κίνδυνο τήν συνοχή τής Ν.Α. πτέρυγος τού ΝΑΤΟ και *''**μακροπρόθεσμα συμφέροντα** τών Η.Π.Α. στην Ελλάδα''* (Μερικώς Αποχαρακτηρισμένο Έγγραφο #10↓).

3. **Εισήγηση για παρέμβαση τών Η.Π.Α. στην Ελλάδα.**

Προς στοιχειώδη διασφάλιση αυτών τών (μακροπρόθεσμων) συμφερόντων ασφαλείας, εκείνο τό *Υπόμνημα Δράσεως* εισηγείται μια ενδεχομένη **παρέμβαση τών Η.Π.Α.** προς έξοδο τής Ελλάδος από εκείνον τόν φαύλο κύκλο, ήτοι προς αποκατάσταση τής δημοκρατίας στην Ελλάδα, διότι *''τό* ***πιο φυσικό*** *και επομένως ίσως* ***πιο σταθερό*** *σύστημα για τήν Ελλάδα είναι* ***κοινοβουλευτική δημοκρατία*** *τού είδους που* ***εξελίσσετο καταλλήλως*** *πριν από τό πραξικόπημα Παπαδόπουλου—οι Έλληνες είχαν* ***τελικά κατορθώσει*** *να εκλέξουν ένα πλειοψηφούν κόμμα, τήν Ένωση Κέντρου τού* ***Γεωργίου Παπανδρέου****, κατά τίς τελευταίες ελεύθερες εκλογές τό 1964.''* [6]↓

Δηλαδή τό *Υπόμνημα Δράσεως* όχι μόνον υιοθετούσε πλήρως τίς απόψεις τού Tasca περί αποδυναμώσεως τού αξιόμαχου τών Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων και τής Ν.Α. πτέρυγος τού ΝΑΤΟ από τήν Ελληνική χούντα, αλλά επιπροσθέτως εισηγείτο ως λύση σε εκείνο τό πρόβλημα μια δραστική αλλαγή στην εξωτερική πολιτική τών Η.Π.Α., τουλάχιστον όσον αφορά τήν Ελλάδα, από πολιτική **επιφαινομένης αποστασιοποίησης** (hands-off approach) σε **ενεργώς παρεμβατική** πολιτική (interventionist approach), προκειμένου να αποκατασταθεί η δημοκρατία στην Ελλάδα.[7]↓ Εκείνη η φιλελεύθερη (φιλοδημοκρατική) εισήγηση τού *Υπομνήματος Δράσεως* ήταν ρηξικέλευθη εκείνη τήν εποχή, διότι τότε οι Η.Π.Α. παρενέβαιναν ενίοτε σε ξένες χώρες προκειμένουν μάλλον να καταλύουν παρά να αποκαθιστούν δημοκρατίες.[8]↓ Επί πλέον, τό *Υπόμνημα Δράσεως* επεσήμαινε ότι η αποκατάσταση τής Ελληνικής δημοκρατίας επεβάλλετο λόγω τού περί αυτής διογκουμένου ή και ανεξέλεγκτου Φιλελληνισμού στο Αμερικανικό Κονγκρέσσο, σε Μ.Μ.Ε., και σε Κυβερνήσεις χωρών-μελών τού ΝΑΤΟ, επί λέξει ως εξής: *''Πολλοί Αμερικανοί και άλλοι ξένοι ενδιαφέρονται για τήν Ελλάδα. Η καρδιά τού* ***Λόρδου Βύρωνα*** *χτυπά ακόμα σε πολλά στήθη και η παρόρμηση να «**κάνουμε κάτι για τήν Ελλάδα**» είναι συχνά σχεδόν ανεξέλεγκτη.''*

Εν τούτοις, τό Υπόμνημα Δράσεως επεσήμαινε και υπεδήλωνε μια δυσοίωνη (εν δυνάμει καταστροφική) πτυχή τού Ελληνικού Ζητήματος τότε, ήτοι ότι τό *''Ιωαννιδικό καθεστώς''* και γενικά *''αυτός ο τύπος καθεστώτος είναι* ***απίθανο να παραδώσει τήν εξουσία*** *στους πολιτικούς* ***οικειοθελώς****''*—εκτός και αν η χούντα εξηναγκάζετο προς τούτο από κάποια εξωτερική εθνική κρίση, ελεγχόμενη μεν στην καλύτερη περίπτωση, χαοτικώς ανεξέλεγκτη δε στη χειρότερη...

Σε αυτήν τήν βάση, τό Υπόμνημα Δράσεως εισηγείτο ότι *''είναι πλέον καιρός να αναπτύξουμε μια* ***γενική προσέγγιση τών ΗΠΑ*** *έναντι τής νέας* [χουντικής] *Κυβερνήσεως''* τής Ελλάδος, ήτοι ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσεως, βάσει *''**συνειδητών, πλήρως προειλημμένων αποφάσεων** από τήν πλευρά μας ως προς τό τί εξυπηρετεί καλύτερα τά* ***άμεσα*** *και τά* ***μακροπρόθεσμα*** *Αμερικανικά συμφέροντα στην Ελλάδα''* —και όχι *''βάσει επισυσσώρευσης* ***μικρών ad hoc αποφάσεων****''*—σχετικά με όλα τά συναφή μείζονα ζητήματα, όπως η αποκατάσταση δημοκρατίας στην Ελλάδα, η Ελληνο-Τουρκική διένεξη στο Αιγαίο, και τό Κυπριακό Ζήτημα.

4. **Αντιπαράθεση Tasca - Kissinger.**

Η πρώτη επίσημη αντίδραση τής Κυβερνήσεως τών Η.Π.Α. στο ως άνω από 8 Φεβρουαρίου 1974 τηλέγραμμα από τήν Αμερικανική Πρεσβεία στην Αθήνα, ήταν η αποστολή ενός απορρήτου απαντητικού τηλεγράμματος (υπ᾽ αριθμ. 43153) στις 4 Μαρτίου 1974, από τό Υπουργείο Εξωτερικών στην Ουάσινγκτον προς τήν Αμερικανική πρεσβεία στην Αθήνα, τό οποίο συνιστούσε μεν στον Αμερικανό πρέσβυ να εκφράσει, ενώπιον τής πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας τής Ελλάδος, *''τό πάγιο ενδιαφέρον τών Η.Π.Α. για τήν διατήρηση τής* ***ακεραιότητος*** *τών Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων''* (the long-standing U.S. interest in maintaining the **integrity** of the Greek military), παράλληλα όμως επανελάμβανε τήν επίσημη (εκπεφρασμένη) πολιτική τού Υπουργείου Εξωτερικών τών

Η.Π.Α. περί αποφυγής *''**άμεσης ανάμειξης**''* τών Η.Π.Α. *''στα εσωτερικά πολιτικά ζητήματα τής Ελλάδος''* (refrain from **direct involvement** in the internal politics of Greece). Εκείνη τήν θέση περί **επιφαινομένης** μη-παρεμβατικότητας τών Η.Π.Α. στη χουντοκρατούμενη Ελλάδα, ο **Henry Kissinger** θα τήν υπεστήριζε σθεναρώς και στη ως άνω ευρεία διάσκεψη στο Υπουργείο Εξωτερικών τών Η.Π.Α. στις 20 Μαρτίου 1974.

Απεναντίας όμως στη διάσκεψη, ο Αμερικανός Πρέσβυς Tasca υπεστήριξε με παρρησία ότι οι Η.Π.Α. είχαν εθνικό συμφέρον να εφαρμόσουν *κατ' εξαίρεση*—ήτοι κατά παρέκκλιση από τήν πάγια Αμερικανική εξωτερική πολιτική επιφαινομένης μη-παρεμβατικότητας τών Η.Π.Α. έναντι άλλων χωρών—μια παρεμβατική πολιτική στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τόν Tasca, οι Η.Π.Α. θα έπρεπε, κατ' αρχήν, να διακηρύξουν *''δημοσίως ότι είμαστε υπέρ τής **δημοκρατίας στην Ελλάδα**.''* και να καταστήσουν *''σαφές ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν έναν ρόλο στην Ελλάδα''*. Ο Tasca βάσισε τήν επιχειρηματολογία του κυρίως επί τής *''**μοναδικότητος**''* τής Ελλάδος, ως εξής (Αποχαρακτηρισμένο Έγγραφο #12↓):

> " Η Ελλάδα, **δεν μπορεί να συγκριθεί με οποιαδήποτε άλλη χώρα,** επειδή οι Έλληνες είναι ένα έθνος που έχει **ιστορία** και **πολιτισμική παράδοση** και έναν **χώρο** που **διαφέρουν** [από εκείνα άλλων εθνών], επειδή η Ελλάδα και ο Ελληνικός λαός—όσον αφορά στη θέση του και τήν κοινή γνώμη στη Δυτική Ευρώπη—είναι **εν πολλοίς μοναδικοί**. [...] Επειδή η Ελλάδα είχε έναν **ξένο παράγοντα από τό 1821**, από τήν **Επανάσταση** [1821-1830]. Συμμετέχουμε ενεργά σε ξένα ιδρύματα και θεσμούς στο εσωτερικό τής Ελλάδος, είτε σάς αρέσει είτε όχι. Είμαστε όλοι **μέρος τού αξιακού τους συστήματος**, **μέρος τής πολιτικής τους εξέλιξης**."

Προκειμένου δε να ενισχύσει περαιτέρω τήν φιλελληνική του επιχειρηματολογία, ο Tasca ανεφέρθη μεταξύ άλλων στην απειλή νομοθετικής παρέμβασης τού Κονγκρέσσου υπέρ τής αποκαταστάσεως τής δημοκρατίας στην Ελλάδα—π.χ. με αναστολή παροχής εξοπλισμών στο Ιωαννιδικό καθεστώς—σε περίπτωση που τό Υπουργείο Εξωτερικών τών Η.Π.Α. συνέχιζε τήν (φιλοχουντική) πολιτική του στην Ελλάδα, *''δεδομένου μάλιστα ότι και τό Κονγκρέσσο τών Ηνωμένων Πολιτειών κατέστησε σαφές ότι εάν δεν σημειώσουμε πρόοδο υπό αυτή τήν έννοια δεν θα μπορέσουμε ούτε καν να διατηρήσουμε τίς **σχέσεις ασφαλείας** μας με τήν Ελλάδα.''*

Παρότι όμως οι συμμετέχοντες στη διάσκεψη έτειναν «ευήκοον ους» στα επιχειρήματα τού Tasca, εν τούτοις ο Henry Kissinger δεν εφαίνετο να πείθεται ότι είτε η ''μοναδικότητα'' τής Ελλάδος είτε η απειλή παρέμβασης από τό Κονγκρέσσο αποτελούν επαρκείς λόγους για αλλαγή τής Αμερικανικής πολιτικής έναντι τής Ελλάδος. Αφού ο Tasca είχε πλέον ολοκληρώσει τά επιχειρήματά του για παρέμβαση τών Η.Π.Α. στην Ελλάδα προς κατάλυση τής χούντας, ο Kissinger συνόψισε τήν θέση του, περί μη-παρεμβατικής πολιτικής έναντι τής Ελλάδος, επί λέξει ως εξής:

> " Βασικά εδώ διεξάγουμε εξωτερική πολιτική, όχι εσωτερική πολιτική. Δεν παλινωδούμε με τίς χώρες. Τώρα, **πριν αλλάξουμε** αυτήν τήν πολιτική, θέλω να ακούσω κάποιους **επιτακτικούς λόγους** περί τού γιατί θα έπρεπε να κάνουμε κάτι τέτοιο. Τώρα, θα μπορούσε να ισχύει ότι **η Ελλάδα αποτελεί μια ειδική περίπτωση**—δεν έχω αντιρρήσεις επ' αυτού. Είμαι πλήρως ανοιχτόμυαλος επ' αυτού. Αλλά δεν υφίσταται κίνδυνος διολισθήσεώς μου σε αυτή μου τήν θέση [περί μη-παλινωδίας]. Αυτή είναι η [μη-παρεμβατική] θέση μου."

Τότε ο Υφυπουργός Εξωτερικών **Joseph J. Sisco**, επανέθεσε σε **πραγματιστική** βάση τό Ελληνικό Ζήτημα ενώπιον τών διασκεπτομένων, επαναδιατυπώνοντάς το υπό τό πρίσμα στρατηγικών *''**συμφερόντων ασφαλείας**''* τών Η.Π.Α., με τό επιχείρημα ότι η παρούσα (φιλοχουντική) πολιτική τών Η.Π.Α. έναντι τής Ελλάδος υποθήκευε όχι μόνον **μακροπρόθεσμα** αλλά επίσης **μεσοπρόθεσμα** ή και **βραχυπρόθεσμα** αμερικανικά συμφέροντα (στο ορατό ή ακόμη και εγγύς μέλλον αντίστοιχα) στη Ν.Α. Ευρώπη και τήν Μεσόγειο, δεδομένου ότι τό Ιωαννιδικό καθεστώς *''ίσως κατά πάσα πιθανότητα απωλέσει τήν εξουσία σε **ένα χρόνο από τώρα**,''* όπως προβλέπεται στο ως άνω Υπόμνημα Δράσεως. Επομένως, σύμφωνα με τόν Sisco, τό ερώτημα που έπρεπε να απαντηθεί στη διάσκεψη ήταν πολύ συγκεκριμένο και εξειδικευμένο, ήτοι πώς οι Η.Π.Α. θα μπορούσαν να αποτρέψουν *''ό,τι προκύψει ένα χρόνο από τώρα από τό να εξελιχθεί σε μια **Κυβέρνηση «Κανταφικού» τύπου** ή έστω σε μια **αντι-αμερικανική Κυβέρνηση**;''*

Η παρέμβαση τού Sisco ήταν καταλυτική: Ακόμη και ο Kissinger συνετάχθη τότε με τήν άποψη Tasca για μια *κατ' εξαίρεση* παρέμβαση τών Η.Π.Α. προς αποκατάσταση τής δημοκρατίας στην Ελλάδα, και μάλιστα ως ζητήματος, που σύμφωνα με τόν Sisco επέτασσε μια επείγουσα (εντός τού 1974) αλλαγή τής πολιτικής τών Η.Π.Α. έναντι τής χούντας. Εντούτοις, ο Kissinger επεσήμανε—και εδώ άρχισαν τά δύσκολα—ότι πριν οι Η.Π.Α. παρέμβουν στην Ελλάδα, έπρεπε να **προ**καθορίσουν **επακριβώς** τήν διάδοχη (δημοκρατική) κυβέρνηση, διότι, σύμφωνα με τόν Kissinger, *''αν η τελική κρίση μας είναι ότι αυτή η* [δικτατορική] *Κυβέρνηση πρόκειται να **τροποποιηθεί ουσιαστικά**, τότε είναι σημαντικό για εμάς να γνωρίζουμε* [εκ τών προτέρων] *με ποιον θα έχουμε να κάνουμε* [στη «μετα-δικτατορική» εποχή].''

5. **Μεταπολίτευση Μπονάνου-Καραμανλή.**

Μετά τήν διάσκεψη, αρμόδιες υπηρεσίες πληροφοριών—τού **Υπουργείου Εξωτερικών** (INR κ.τ.λ), τού **Πενταγώνου** (DIA) και τής **CIA**—εξεπόνησαν ένα *Διυπηρεσιακό Πληροφοριακό Υπόμνημα* (Interagency Intelligence Memorandum), με ημερομηνία 18 Απριλίου 1974 (σχεδόν τρεις μήνες πριν τό Ελλαδικό πραξικόπημα στην Κύπρο), προκειμένου να προσδιορίσουν (ή μάλλον προκαθορίσουν) **επακριβώς** και εκ τών προτέρων (όπως ζήτησε ο Kissinger στη διάσκεψη) ποία θα ήταν η διάδοχη κυβέρνηση αμέσως μετά τήν κατάλυση τής δικτατορίας τού Ιωαννίδη, εάν οι Η.Π.Α. παρενέβαιναν ενεργητικά (προσκηνιακά ή παρασκηνιακά) προς αυτόν τόν σκοπό.

Επτά εκ τών βασικών επισημάνσεων που συμπεριλαμβάνοντο στο *Διυπηρεσιακό Πληροφοριακό Υπόμνημα* ήσαν οι εξής (Μερικώς Αποχαρακτηρισμένο Έγγραφο #13↓):

5.1. **Καθεστώς Ιωαννίδη**. Η κατάλυση τού καθεστώτος Ιωαννίδη εθεωρείτο ούτως ή άλλως αναπόφευκτη και επικειμένη εντός τού 1974. Συγκεκριμένα, *"η **έλλειψη ταλέντου**, η **εχθρότητα τής κοινής γνώμης*** [9]↓ [κατά τής χούντας] *και ο **στρατιωτικός φατριασμός** τού καθεστώτος, θα επιφέρουν τήν **πτώση τού Ιωαννίδη μάλλον σύντομα**."* Επί πλέον, η πτώση τού Ιωαννίδη επεβάλλετο να επιταχυνθεί, προς διασφάλιση τών Αμερικανικών συμφερόντων στη Ν.Α. Ευρώπη, διότι *"τό καθεστώς Ιωαννίδη"* ήταν *"**πιο τυχοδιωκτικό** από τόν προκάτοχό του σε σχέση με τήν **Κύπρο** και τήν **Τουρκία** και **πιο ακραία εθνικιστικό** στις σχέσεις του με τίς Η.Π.Α."* Ο δε συνδυασμός αυτών τών στοιχείων προκαλούσε *"**ακόμη περισσότερα προβλήματα** για τίς ΗΠΑ από εκείνα που ανέκυψαν από τό καθεστώς Παπαδόπουλου."*

5.2. **Στρατοκρατική δίνη**. Τό επιτακτικό πρόβλημα (απειλή) για τά εν λόγω Αμερικανικά συμφέροντα τότε, ήταν ο κίνδυνος να διολισθήσει η Ελλάδα στο έρεβος μιας ατέρμονης αλληλοδιαδοχής βραχυβίων στρατιωτικών καθεστώτων διότι, ceteris paribus (χωρίς δηλαδή παρέμβαση τών Η.Π.Α.), *"όταν* [η χούντα Ιωαννίδη] *απέλθει, θα αντικατασταθεί κατά πάσα πιθανότητα από μια **νέα κλίκα στρατιωτικών συνωμοτών**, παρομοίως εξοικειωμένη με τίς συνωμοσίες αλλά **στερουμένη διοικητικών δεξιοτήτων**."* Τότε όμως *"θα μπορούσε να επισυμβεί ακόμη και μια **διαδοχή στρατιωτικών πραξικοπημάτων**."*

5.3. **Ελληνικός αντι-Αμερικανισμός**. Προεβλέπετο ευλόγως έκρηξη λαϊκού και πολιτικού αντι-Αμερικανισμού στην Ελλάδα στο μέλλον, λόγω "*παρελθόντων πολιτικών τών Η.Π.Α.,"* δεδομένου ότι *"η βούληση τής Αμερικανικής Κυβερνήσεως να συνεχίσει να συναλλάσσεται με τούς στρατοκράτες* [τής χούντας] *δεν είναι δημοφιλής σε κοινοβουλευτικούς πολιτικούς τής Ελλάδος". Σε περίπτωση μάλιστα "που ο **Ανδρέας Παπανδρέου** επέστρεφε στη χώρα για να ηγηθεί ενός νέου Ελληνικού καθεστώτος, πιθανόν τότε θα χρησιμοποιούσε τήν υποστήριξη τών ΗΠΑ στην κυβέρνηση Ιωαννίδη ως πρόσχημα για δράση εναντίον τών Η.Π.Α.*".

5.4. **Λύση Καραμανλή**. Σε αυτό τό πλαίσιο, ο μοναδικός πολιτικός ηγέτης που συνιστάτο να αναλάβει λυσιτελώς τήν οριστική έξοδο τής Ελλάδος από τήν στρατοκρατική της δίνη ήταν ο **Καραμανλής**,[10]↓ διότι μεταξύ άλλων "*δεν πιθανολογείται ότι ένα **καθεστώς Καραμανλή** θα επιδείξει δυσαρέσκεια έναντι παρελθουσών πολιτικών τών Η.Π.Α. πλήττοντας μείζονες δεσμούς* [τής Ελλάδος] *με τήν Ουάσινγκτον."* Επί πλέον, *"ο πρώην πρωθυπουργός **Κωνσταντίνος Καραμανλής**"* παρέμενε *"η επιλογή πολλών στο εσωτερικό τής Ελλάδος ως μια εναλλακτική λύση στο στρατιωτικό καθεστώς".* Επειδή δε ο Καραμανλής *"ίσως αισθάνετο"* ή προέβλεπε *"ότι οι στρατιωτικοί κυβερνήτες μπορεί να στραφούν προς αυτόν για βοήθεια,"* δεν είχε προβεί *"**σε δημόσια καταγγελία**"* μέχρι τότε *"κατά τού καθεστώτος από τήν αυτοεπιβαλλομένη εξορία του στο Παρίσι."* [11]↓

5.5. **Περιορισμένη δημοκρατία**; Τό ακανθώδες πρόβλημα για μια μετάβαση από τό (δικτατορικό) *"καθεστώς **Ιωαννίδη**"* σε (δημοκρατικό) *"καθεστώς **Καραμανλή**"* ήταν ότι *"**όλες** οι στρατιωτικές φατρίες είναι **ενωμένες** κατά τό ότι **απορρίπτουν τήν επιστροφή σε μια εντελώς ελεύθερη πολιτική σκηνή**,"* διότι οι Έλληνες αξιωματικοί *"φοβούνται ότι η επιστροφή σε μια **εντελώς ελεύθερη πολιτική σκηνή** θα οδηγούσε σε **πολιτική αναρχία**. Συνεπώς, θα υπεστήριζαν μια **περιορισμένη μορφή πολιτικής ελευθερίας** ώστε να αποτραπεί ο τύπος ευρείας πολιτικής ελευθερίας* (political free-for-all) *που επικρατούσε πριν τήν κατάληψη τής εξουσίας από τόν Στρατό τό 1967."* Αλλά όμως ο Καραμανλής *"δεν θα επέστρεφε παρά μόνο εάν τού παρασχεθεί μια **ελευθερία πολιτικών χειρισμών*** (a free hand)*—κάτι με τό οποίο **ο Στρατός θα ήταν δύσκολο να συναινέσει**."* Δηλαδή οι προθέσεις τών Ελλήνων αξιωματικών (ακόμη και τών *"Μετριοπαθών"*) ήσαν τότε μάλλον ασύμβατες με τόν ηγετικό χαρακτήρα τού Καραμανλή.

5.6. **Κύπρος**. Τό ενδιαφέρον τού Ιωαννίδη *"για τήν μοίρα τού νησιού"* ήταν *"ιδιαίτερο"* αλλά συνδυάζετο *"με μια*

*βαθιά έλλειψη εμπιστοσύνης του έναντι τού **Μακαρίου** και μια υπερβολική άποψή του περί Κομμουνιστικής απειλής στην Κύπρο''*. Κατά συνέπεια, ο Ιωαννίδης *''θα μπορούσε ίσως σε κάποιο μετέπειτα **στάδιο να αποπειραθεί να εκδιώξει** τόν Μακάριο. Μια τέτοια κίνηση, θα προκαλούσε μεγάλη ένταση στις Ελληνο-Τουρκικές σχέσεις, και τότε οι Η.Π.Α. θα αντιμετώπιζαν τό **δύσκολο** έργο* (difficult task)[12]↓ *να αποκλιμακώσουν τήν αντιπαράθεση μεταξύ δύο συμμάχων τού ΝΑΤΟ.''*

5.7. **Ρόλος Μπονάνου**; Πέραν τού Ιωαννίδη, ο μόνος εκ τών αξιωματικών τής χούντας, στον οποίο αναφέρεται τό *Διυπηρεσιακό Πληροφοριακό Υπόμνημα*, και μάλιστα κατ' επανάληψη, ως εν δυνάμει ανατροπέα[13]↓ τού Ιωαννίδη, είναι ο τότε Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων Στρατηγός **Γρηγόριος Μπονάνος**, υπό τό πρίσμα ότι εθεωρείτο ο *''εναλλακτικός ηγέτης, που θα μπορούσε τελικά''* ακόμη και *''να διεκδικήσει ο ίδιος τήν εξουσία''*—παρότι ήταν υποστηρικτής τού Ιωαννίδη (*''υπ' αριθμ. 2''* τής χούντας)—και επί πλέον ηγείτο τής (φιλοΝΑΤΟϊκής) *''Μετριοπαθούς''* φατρίας, αντιθέμενος προς τήν (ουδερόφιλη) φατρία τών ακραίων εθνικιστών (*''Κανταφικών''*) τής χούντας Ιωαννίδη.

Βέβαια τό πρόβλημα παρέμενε: Ακόμη και εάν ο Στρατηγός **Μπονάνος**, ανέτρεπε τόν Ιωαννίδη με υποκίνηση και υποστήριξη από τίς Η.Π.Α., και επρότεινε να παραδώσει τήν εξουσία στον Καραμανλή *υπό **δεσμευτικούς** όρους* —δεδομένου ότι και ο ίδιος ο Στρατηγός **Μπονάνος**, όπως *''όλες οι στρατιωτικές φατρίες''*, απέρριπτε *''τήν επιστροφή σε μια εντελώς ελεύθερη πολιτική σκηνή''*—ο Καραμανλής δεν θα απεδέχετο τέτοιους όρους κατά τά ως άνω (παρ. 5.4).

6. **Τό Αμερικανικό Σχέδιο (1974).**

Τό *Διυπηρεσιακό Πληροφοριακό Υπόμνημα* (18 Απριλίου 1974) τών αρμοδίων υπηρεσιών τών Η.Π.Α. απαντούσε επαρκώς στο θεμελιώδες ερώτημα που ο Kissinger είχε θέσει στη διάσκεψη στο Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών (20 Μαρτίου 1974)—*''είναι σημαντικό για εμάς να γνωρίζουμε με ποιον θα έχουμε να κάνουμε''* (it is important for us to know whom to deal with)—αφού τό Υπόμνημα προσδιόρισε τούς δύο κύριους πρωταγωνιστές (Μπονάνο και Καραμανλή) τής όποιας λύσεως στο Ελληνικό Ζήτημα: Ο μεν Στρατηγός **Μπονάνος** θα ανελάμβανε τό στρατιωτικό σκέλος τής λύσεως (ανατροπή τού Ταξιάρχου Ιωαννίδη ή και αποκλιμάκωση ενδεχομένης Ελληνο-Τουρκικής αντιπαραθέσως),[14]↓ ο δε **Καραμανλής** τό πολιτικό σκέλος (σταδιακή αλλά και ταχεία αποκατάσταση δημοκρατικών θεσμών).

Στη συνέχεια, σύμφωνα με τήν μεθοδολογία τής Αμερικανικής Κυβερνήσεως στην άσκηση τής εξωτερικής πολιτικής τών Η.Π.Α., εξεπονήθη ένα ολοκληρωμένο (ολιστικό) σχέδιο δράσεως (comprehensive action plan), επί τή βάσει τών προδιαγραφών τού εν λόγω *Διυπηρεσιακού Πληροφοριακού Υπομνήματος* (λύση Μπονάνου-Καραμανλή κ.τ.λ.). Αυτό τό σχέδιο και τά συναφή επακόλουθα έγγραφα με τίς συγκεκριμένες οδηγίες εφαρμογής του (policy guidelines) παραμένουν μέχρι σήμερα—και ίσως για πολλές ακόμη δεκαετίες στο μέλλον—**απόρρητα** (μη-αποχαρακτηρισμένα): Στον σχετικό τόμο (XXX) τών αποχαρακτηρισμένων εγγράφων τού Υπουργείου Εξωτερικών τών Η.Π.Α. («Greece; Cyprus; Turkey, 1973-1976») υπάρχει ένα μεγάλο χρονικό κενό σχεδόν **δύο μηνών**, από τήν ημερομηνία τού *Διυπηρεσιακού Πληροφοριακού Υπομνήματος* (18 Απριλίου 1974) μέχρι και τίς 13 Ιουνίου 1974, ωσάν κατ' εκείνους τούς δύο μήνες να μην ελάμβαναν χώρα μείζονες εξελίξεις στο Ελληνικό Ζήτημα (παρότι τότε η μεν Ελλάδα παρελάμβανε τά πρώτα 17 από τά παραγγελθέντα 36 Phantom II F-4E από τίς Η.Π.Α., οι δε αποσταθεροποιητικές μηχανορραφίες τής χούντας Ιωαννίδη στην Κύπρο ευρίσκοντο εν πλήρη εξελίξει, ενώ επίσης τότε η Τουρκία άρχισε *ενεργητικά* πλέον να διεκδικεί δικαιώματα επί τής υφαλοκρηπίδος τού Αιγαίου).

Παρότι όμως δεν γνωρίζουμε τό **επακριβές** περιεχόμενο τού εν λόγω (μη-αποχαρακτηρισμένου) Αμερικανικού σχεδίου σχετικά με λύση **Μπονάνου-Καραμανλή** προς αποκατάσταση τής δημοκρατίας στην Ελλάδα, εντούτοις μπορούμε ευλόγως να πιθανολογήσουμε τήν περίοδο που συνετάχθη η αρχική έκδοση (first draft) τού σχεδίου: Προφανώς μετά τίς 18 Απριλίου 1974 και κατά πάσα πιθανότητα πριν τίς 2 Μαΐου 1974, αφού τότε (2 Μαΐου 1974) έγινε ο διορισμός τού νέου Αμερικανού Πρέσβεως (πρώην Στρατιωτικού) στην Κύπρο **Rodger P. Davis**—που τελικά διαπιστεύθηκε στην Κύπρο, ενώπιον τού Προέδρου τής Κυπριακής Δημοκρατίας **Αρχιεπισκόπου Μακαρίου**, μετά από σχεδόν δύο μήνες, στις 10 Ιουλίου 1974, ήτοι μόλις πέντε (5) ημέρες πριν τό Ελλαδικό πραξικόπημα στην Κύπρο.

Σε κάθε περίπτωση, τό βέβαιο είναι ότι εκείνο τό σχέδιο επέτυχε **πλήρως** (100%) όσον αφορά στο ένα (Ελλαδικό) σκέλος του, ήτοι τήν **αποκατάσταση τής δημοκρατίας** στην Ελλάδα. Όσον αφορά όμως στο άλλο (Κυπριακό) σκέλος του, προς τό παρόν *συνάγεται* (χωρίς όμως να τεκμηριώνεται *πλήρως*) ότι οι εξελίξεις απέκλιναν[15]↓ από τούς προδιαγραφέντες στόχους τών Η.Π.Α. σχετικά με τήν διαχείριση τότε τής Ελληνο-Τουρκικής αντιπαραθέσεως (στην Κύπρο)—η οποία είναι θεματικώς επέκεινα τής παρούσης μονογραφίας. Προφανώς όμως, η ιστορία τής Μεταπολίτευσης και τής Τουρκικής Εισβολής στην Κύπρο τό 1974, δεν πρόκειται να γραφεί **οριστικά**, μέχρις ότου αποχαρακτηρισθούν αυτά τά έγγραφα τών Η.Π.Α.

II. Αποχαρακτηρισμένα έγγραφα (Η.Π.Α.)

(Εκ πρωτοτύπου στην **Αγγλική** / εν μεταφράσει στην **Ελληνική**.)

Declassified Document #9↑
(selected excerpts,[16]↓ from original in English)

Telegram from the Embassy in Greece to the U.S. Department on State.

Telegram 842.
Athens, February 8, 1974, 1040Z.
SECRET. PRIORITY.
Exclusive distribution only (EXDIS).
Subject: The Military in Greece: Dominant Political Power at the Crossroads.

A Country Team Assessment. Signed by **Henry Tasca**, U.S. Ambassador to Greece.

The coup of Nov. 25 [1973] has severely affected the **effectiveness of the Armed Forces**. [...] The **continuity** offered by orderly promotion is completely lacking. Our military contacts and analysis indicate **lessening of command respectability** and the creation of an atmosphere of **uncertainty** within the military. [...]

Senior Officers Inexperienced: Three major changes in the Hellenic Army hierarchy occurred during the period June through November [1973]: One consisted of normal retirements and promotions in June [1973]; the second followed the July [1973] plebiscite and the elevation of Gen. Angelis to the Vice Presidency in August [1973]; the third followed the coup of Nov. 25 [1973]. This third change was **clearly a purge** and brought **very inexperienced officers into the highest positions of leadership**.

Today, **all** of the lieutenant generals, **eighty percent** of the major generals, **all** of the brigadier generals, and **eighty percent** of the colonels in the Hellenic Army (the major force) have six or less months in grade. **Nine of the top ten** Army commands have had three incumbents within nine months; the other has had two. [...] At least **sixty middle-ranked Navy officers** were imprisoned and

(continued on next page)

Αποχαρακτηρισμένο Έγγραφο #9↑
(επιλεγμένα αποσπάσματα,[16]↓ εν μεταφράσει στην Ελληνική)

Τηλέγραμμα από τήν Πρεσβεία στην Ελλάδα προς τό Υπουργείο Εξωτερικών τών Η.Π.Α.

Τηλέγραμμα 842.
Αθήνα, 8 Φεβρουαρίου 1974, 1040Z.
ΑΠΟΡΡΗΤΟ. ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ.
Μόνο για αποκλειστική διανομή.
Θέμα: Ο Στρατός στην Ελλάδα: Κυρίαρχη Πολιτική Δύναμη σε Σταυροδρόμι.

Ομαδική Αξιολόγηση Χώρας (A Country Team Assessment).
Υπογραφή: **Henry J. Tasca**, Πρέσβυς τών ΗΠΑ στην Ελλάδα.

Τό πραξικόπημα τής 25ης Νοεμβρίου [1973] έχει επηρεάσει σοβαρά τήν **αποτελεσματικότητα τών Ενόπλων Δυνάμεων**. [...] Η **συνέχεια** [Διοικήσεως], που διασφαλίζεται από εύτακτες προαγωγές, απουσιάζει παντελώς. Οι στρατιωτικές μας επαφές και αναλύσεις καταδεικνύουν **μείωση σεβασμού στη διοικητική ιεραρχία** και μια ατμόσφαιρα **αβεβαιότητας** εντός τού Στρατεύματος. [...]

Άπειροι Ανώτεροι Αξιωματικοί: Τρεις μείζονες αλλαγές επεσυνέβησαν στην ιεραρχία τού Ελληνικού Στρατού κατά τήν περίοδο Ιουνίου μέχρι Νοεμβρίου [1973]: Η πρώτη συνίστατο σε κανονικές αποστρατείες και προαγωγές τόν Ιούνιο [1973]· η δεύτερη έγινε μετά τό δημοψήφισμα τού Ιουλίου [1973] και τήν ανάδειξη τού Στρατηγού Αγγελή στην Αντιπροεδρία τής Κυβερνήσεως τόν Αύγουστο [1973]· η τρίτη έγινε κατά συνακολουθία με τό πραξικόπημα τής 25ης Νοεμβρίου [1973]. Αυτή η τρίτη αλλαγή ήταν μια **καταφανής εκκαθάριση** και προήγαγε **πολύ άπειρους αξιωματικούς στις υψηλότατες θέσεις τής ηγεσίας**.

Σήμερα, **όλοι** οι αντιστράτηγοι, **ογδόντα τοίς εκατό** (80%) τών υποστρατήγων, **όλοι** οι ταξίαρχοι, και **ογδόντα τοίς εκατό** (80%) τών συνταγματαρχών στον Ελληνικό Στρατό (η μείζων δύναμη τών Ενόπλων Δυνάμεων) έχουν μόλις έξι ή λιγότερους μήνες στον παρόντα βαθμό τους. Σε εκάστη εκ τών **εννέα από τίς δέκα** κορυφαίες θέσεις τής ηγεσίας τού Στρατεύματος έγιναν τρείς διαδοχικές αλλαγές σε διάστημα εννέα μηνών· στην άλλη έγιναν δύο. [...] Τουλάχιστον **εξήντα μεσόβαθμοι αξιωματικοί τού Ναυτικού** φυλακίσθηκαν και

later discharged as a result of the abortive Navy mutiny of May 1973. Even before then, **the Navy's capability as a fighting force was in question**. [...] In the Air Force, unrest at the same time but unrelated to the Navy mutiny, led to the dismissal of a number of Air Force colonels and lieutenant colonels. Following Nov. 25 [1973], dissatisfaction within the middle ranks led to the dismissal of further key officers—including the Chief, Deputy Chief and Operations Director. Because of these early retirements and forced organizational changes, the **HAF lacks either experienced or innovative officers to provide effective leadership at the tactical/operational level**. [...] The Hellenic Armed Forces may **continue to lose overall military-operational effectiveness**. [...] As things now stand, the Greek Armed Forces have become a symbol of **repression**, **tyranny**, and **disarray**. **Their association in their present state and posture with NATO and the U.S. remains ominous for our future security interests** in Greece. [...]

αποφυλακίσθηκαν ως συνέπεια τής αποτυχούσης ανταρσίας τού Ναυτικού τόν Μάιο τού 1973. Ακόμη και πριν από τότε, η **ικανότητα τού Ναυτικού ως μαχητικής δυνάμεως** ήτο υπό αμφισβήτηση. [...] Στην Πολεμική Αεροπορία, παράλληλες αναταραχές, αν και δεν εσχετίζοντο με τήν ανταρσία τού Ναυτικού, κατέληξαν στην αποστρατεία ενός αριθμού σμηνάρχων και αντισμηνάρχων τής Πολεμικής Αεροπορίας. Μετά τίς 25 Νοεμβρίου [1973], η δυσαρέσκεια μεταξύ μεσόβαθμων αξιωματικών κατέληξε στην απομάκρυνση [αποστρατεία] από κομβικές θέσεις και άλλων βασικών αξιωματικών, συμπεριλαμβανομένων τού Αρχηγού, τού Υπαρχηγού και τού Διοικητού Τακτικών Επιχειρήσεων. Λόγω αυτών τών προώρων συνταξιοδοτήσεων και τών αναγκαστικών οργανωτικών αλλαγών, **η Ελληνική Πολεμική Αεροπορία δεν διαθέτει ούτε έμπειρους ούτε καινοτόμους αξιωματικούς που να διασφαλίζουν μια αποτελεσματική ηγετικότητα σε τακτικό/επιχειρησιακό επίπεδο.** [...]

Οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις μπορεί να συνεχίσουν να υποβαθμίζονται όσον αφορά στη συνολική στρατιωτική-επιχειρησιακή αποτελεσματικότητά τους. [...] Υπό τίς παρούσες συνθήκες, οι **Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις** έχουν καταστεί ένα σύμβολο **καταστολής**, **τυραννίας** και **ασυδοσίας**. Υπό τήν παρούσα κατάσταση και διάταξή τους, η διασύνδεσή τους με τό ΝΑΤΟ και τίς ΗΠΑ παραμένει δυσοίωνη για τά μελλοντικά μας **συμφέροντα ασφαλείας** στην Ελλάδα. [...]

Partially-declassified Document #10↑
(selected excerpts,[16]↓ from original in English)

Action Memorandum from the Director of the Policy Planning Staff to Secretary of State Henry Kissinger.

Washington, March 19, 1974.
SECRET. EXDIS.
Attachment/Paper Prepared in the Department of State.
Subject: US POLICY TOWARD GREECE.

Attachment was drafted by **Thomas Thornton** of the Policy Planning Staff on January 8 and revised on January 30 and March 19, 1974; other principal contributors were **John Day** of the Office of Greek Affairs and Lieutenant Colonel **Frederic Flemings** (PM/ISO)

(continued on next page)

Μερικώς Αποχαρακτηρισμένο Έγγραφο #10↑
(επιλεγμένα αποσπάσματα,[16]↓ εν μεταφράσει στην Ελληνική)

Υπόμνημα Δράσεως από τόν *Διευθυντή Προσωπικού για τόν Σχεδιασμό Πολιτικής* προς τόν Σύμβουλο Εθνικής Ασφαλείας και Υπουργό Εξωτερικών τών Η.Π.Α. Henry Kissinger.

Ουάσινγκτον, 19 Μαρτίου 1974.
ΑΠΟΡΡΗΤΟ. Μόνο για αποκλειστική διανομή.
Θέμα: Πολιτική τών Η.Π.Α. έναντι τής Ελλάδος.

Προσάρτημα (Attachment), εκπονηθέν από τόν **Thomas P. Thornton** τού Προσωπικού για τόν Σχεδιασμό Πολιτικής (Member of Policy Planning Staff, Department of State) στις 8 Ιανουαρίου - 19 Μαρτίου 1974.[5]↓ Άλλοι συναναλυτές στη σύνταξη τού Προσαρτήματος ήσαν ο **John Day** τού Γραφείου Ελληνικών Υποθέσεων τής Υπηρεσίας Μεσανατολικών και

[characters in italics in the original]

*It is now time to develop an **overall US approach** to the new government.* [...] Perhaps most important, *we do not want to build up a policy toward Greece solely by the accretion of **small ad hoc decisions**.* Where US-Greek relations end up some months or years from now should, to the extent possible, be the result of **conscious**, **fully-articulated decisions** on our part as to what best serves **immediate** and **long-term** American interests in Greece.

*An additional drawback to the regime is that it disposes of **even less technical capability** for dealing with Greece's growing economic, political and social problems than did Papadopoulos' group.* [...] The government simply **does not command sufficient respect or confidence**. The new regime is not a group of "Atlanticists" who see their relationship with the US and NATO based on shared values. **Virtually inexperienced** in the world outside Greece, their point of view is **narrowly nationalistic**. Their **fanatic anti-Communism** is based on **deep fear of a threat from the North** that impels them to value their ties to the United States and NATO. They tend to believe, however, that we need Greece at least as much as Greece needs us, so that *their approach to us is likely to be one of hard bargaining over such issues as base rights and homeporting—**adversarial** in style **rather than cooperative**.*

*Their nationalistic orientation is also likely to make them **highly sensitive to foreign meddling** in Greek affairs*—e.g., efforts to press them to restore **democratic institutions**.

(continued on next page)

Νοτιοασιατικών Υποθέσεων (Office of Greek Affairs, Bureau of Near Eastern and South Asian Affairs, Department of State) και ο Αντισυνταγματάρχης τού Αμερικανικού Στρατού **Frederic Flemings** (PM/ISO). Τό Προσάρτημα αποτελούσε μέρος τού από 15 Φεβρουαρίου 1974 **Υπομνήματος Δράσεως** (Action Memorandum) υπογραφέντος από τόν **Winston Lord,** Διευθυντή τού Προσωπικού για τόν Σχεδιασμό Πολιτικής τού Υπουργείου Εξωτερικών (Director of Policy Planning Staff, Department of State)—που διετέλεσε και μέλος τού Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας (Member of NSC Staff) μέχρι τόν Οκτώβριο 1973.

[πλάγιοι χαραρακτήρες εν πρωτοτύπω]

*Είναι πλέον καιρός να αναπτύξουμε μια **γενική προσέγγιση τών ΗΠΑ** έναντι τής νέας* [Ελληνικής] *Κυβερνήσεως*. [...] Ίσως τό πιο σημαντικό, *δεν θέλουμε να οικοδομήσουμε μια πολιτική έναντι τής Ελλάδος μόνο σε βάση επισυσσωρεύσεως **μικρών ad hoc αποφάσεων***. Εκεί όπου οι Αμερικανο-Ελληνικές σχέσεις θα καταλήξουν μερικούς μήνες ή χρόνια από τώρα θα πρέπει, στο μέτρο τού εφικτού, να είναι αποτέλεσμα **συνειδητών**, **πλήρως προειλημμένων αποφάσεων** από τήν πλευρά μας ως προς τό τί εξυπηρετεί καλύτερα τά **άμεσα** και τά **μακροπρόθεσμα** Αμερικανικά συμφέροντα στην Ελλάδα.

Ένα επιπλέον μειονέκτημα τού καθεστώτος [Ιωαννίδη] *είναι ότι διαθέτει **ακόμα λιγότερη τεχνική κατάρτιση** για τήν αντιμετώπιση τών αυξανομένων οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών προβλημάτων τής Ελλάδος από ό,τι η ομάδα Παπαδόπουλου*. [...] Η Κυβέρνηση [τής Ελλάδος] απλά **δεν απολαύει επαρκούς σεβασμού ή εμπιστοσύνης**. Τό νέο καθεστώς δεν είναι μια ομάδα «Ατλαντιστών» (Atlanticists) που βλέπουν τήν σχέση τους με τίς ΗΠΑ και τό ΝΑΤΟ με βάση κοινές αξίες. **Σχεδόν άπειροι** σχετικά με τόν κόσμο εκτός Ελλάδος, η αναλυτική τους οπτική είναι **στενά εθνικιστική.** Ο **αντι-Κομμουνιστικός φανατισμός** τους βασίζεται σε **βαθύ φόβο μιας απειλής από τόν Βορρά**, ο οποίος τούς παρωθεί να εκτιμούν τούς δεσμούς τους με τίς Ηνωμένες Πολιτείες και τό ΝΑΤΟ. Εντούτοις, τείνουν να πιστεύουν ότι εμείς χρειαζόμαστε τήν Ελλάδα τουλάχιστον όσο η Ελλάδα χρειάζεται εμάς, έτσι ώστε *η προσέγγισή τους έναντι ημών είναι πιθανό να μετουσιωθεί σε σκληρές διαπραγματεύσεις για θέματα βάσεων και λιμενικών διευκολύνσεων—προσέγγιση **μάλλον αντιπαραθετική** σε στυλ **παρά συνεταιριστική***.

*Ο εθνικιστικός προσανατολισμός τους είναι επίσης πιθανό να τούς καθιστά **ιδιαίτερα ευαίσθητους σε ξένη ανάμειξη** στις ελληνικές υποθέσεις*—π.χ. σε προσπάθειες να

Governmental legitimacy, already greatly eroded under Papadopoulos, has been weakened still further and ***other military men may be tempted to topple a junta that lacks any popular base***. Already there are indications that a number of senior officers are worried about the implications of the Army's direct involvement in managing the Government. These officers believe that *the close identification of the Greek Army with the present regime is not only seriously discrediting the Greek military in the public mind but is also dividing the Army into factions and **undermining its military capabilities***. There is a third group of officers in the Army—so-called Qadafites—who reportedly favor a **neutralist position** for Greece.

In this situation, *it is difficult to predict what forces will emerge in the Greek military in the coming months, but **the life expectancy of the Ioannides regime is not good**—a year would probably be a generous estimate.* [...]

*The question of what will come after the type of regime currently in power is the **critical** one for **long-term US interests in Greece**.* [...] *We* believe that two valid general predictions are possible:

—*The current type of regime cannot provide a long-term government in Greece;* it **lacks support and the capability to analyze problems and develop coherent plans and programs** for dealing with them. Further, this type of regime **is not likely to hand power over to the politicians willingly**.

—*The most natural and hence probably most stable system for Greece is **parliamentary democracy*** of the kind that was **fitfully** evolving prior to the Papadopoulos coup. (The Greeks had finally managed to elect a majority party—**George Papandreou**'s Center Union—in their last free election in 1964.) Whether the monarchy would be restored is a matter of detail. [...]

There is probably an inevitable inverse relationship between the ease with which we secure Greek cooperation on security matters now and the ease with

(continued on next page)

τούς πιέσουν από τό εξωτερικό για να αποκαταστήσουν τούς **δημοκρατικούς θεσμούς**.

Η κυβερνητική νομιμότητα, που είχε ήδη διαβρωθεί πολύ από τό [ανατραπέν] καθεστώς Παπαδόπουλου, έχει αποδυναμωθεί ακόμη περισσότερο σήμερα. Κατά συνέπεια, και ***άλλοι στρατιωτικοί μπορεί να μπουν στον πειρασμό να ανατρέψουν μια χούντα που δεν έχει καμία λαοφιλή βάση***. Ήδη υπάρχουν ενδείξεις ότι ορισμένοι ανώτεροι αξιωματικοί ανησυχούν για τίς συνέπειες τής άμεσης συμμετοχής τού Στρατού στη διοίκηση τής Κυβερνήσεως. Αυτοί οι αξιωματικοί πιστεύουν ότι η στενή ταυτοποίηση τού Ελληνικού Στρατού με τό σημερινό [Ιωαννιδικό] καθεστώς όχι μόνο απομειώνει σοβαρά τό κύρος τού Ελληνικού Στρατού στην Κοινή Γνώμη αλλά και διασπά τό Στράτευμα σε φατρίες και κατά συνέπεια **υπονομεύει τό αξιόμαχό** του. Υπάρχει και μια τρίτη ομάδα αξιωματικών στον Στρατό—οι αποκαλούμενοι «Κανταφικοί»—οι οποίοι φέρονται να προτιμούν μια **ουδέτερη πολιτική** για τήν Ελλάδα.

Σε αυτήν τήν κατάσταση, *είναι δύσκολο να προβλεφθεί ποίες δυνάμεις θα αναδειχθούν στον Ελληνικό Στρατό κατά τούς προσεχείς μήνες, αλλά τό **προσδόκιμο ζωής τού καθεστώτος Ιωαννίδη δεν είναι καλό**—ένα έτος θα ήταν πιθανώς μια γενναιόδωρη εκτίμηση.* [...]

Τό ερώτημα τού τί θα επακολουθήσει μετά τόν τύπο καθεστώτος [σσ. δικτατορία «μπανανιακού τύπου»] *που σήμερα νέμεται τήν εξουσία, είναι τό κρίσιμο ζήτημα για τά **μακροπρόθεσμα συμφέροντα τών Η.Π.Α. στην Ελλάδα**.* [...] Πιστεύουμε ότι είναι δυνατόν να διατυπωθούν δύο έγκυρες γενικές προβλέψεις:

—Ο σημερινός τύπος καθεστώτος δεν μπορεί να προσφέρει μια μακροπρόθεσμη κυβέρνηση στην Ελλάδα, διότι **στερείται υποστήριξης και ικανότητας να αναλύει προβλήματα και να αναπτύσσει συνεκτικά σχέδια και προγράμματα** για τήν αντιμετώπισή τους. Επιπλέον, αυτός ο τύπος καθεστώτος είναι **απίθανο να παραδώσει τήν εξουσία στους πολιτικούς οικειοθελώς**.

—*Τό **πιο φυσικό** και επομένως ίσως **πιο σταθερό** σύστημα για τήν Ελλάδα είναι **κοινοβουλευτική δημοκρατία** τού είδους που **εξελίσσετο καταλλήλως** πριν από τό πραξικόπημα Παπαδόπουλου. (Οι Έλληνες είχαν **τελικά κατορθώσει** να εκλέξουν ένα πλειοψηφούν κόμμα—τήν Ένωση Κέντρου τού **Γεωργίου Παπανδρέου**[6]↓—κατά τίς τελευταίες ελεύθερες εκλογές τό 1964.'')* Τό αν θα αποκατασταθεί η μοναρχία, είναι θέμα λεπτομερείας. [...]

*Υφίσταται πιθανώς μια αναποφεύκτως **αντίστροφη** σχέση μεταξύ τής ευκολίας με τήν οποία εξασφαλίζουμε τήν συνεργασία μας με τήν Ελλάδα σε θέματα ασφαλείας τώρα*

which we will be able to secure it from the kind of ***successor regime*** *that is* ***most likely and most desirable*** *from our* ***overall point of view****.* [...]

The other NATO members show varying degrees of **disinterest** and **distaste** for Greece. It is geographically remote from the focus of security concern in Central Europe and a number of the NATO members find it **repugnant** to deal with the type of regime that Greece has had since 1967. [...]

Many Americans and other foreigners [though] *take to Greece.* ***Lord Byron's*** *heart still beats in many breasts and the urge to "****do something for Greece****" is often near-uncontrollable. Supporters of the* ***interventionist approach*** *offer these arguments regarding Greece:*

—Given the Greek belief that the United States strongly influences Greek politics, ***non-interventionism is illusory***. A **hands-off approach** is seen as support for the incumbent government and is thus a **form of intervention** on its behalf. [...]

—Because of this belief *we in fact have* ***considerable leverage*** on the Greek political scene if we choose to use it. [...]

—*The Papadopoulos regime failed* ultimately to meet the political and economic challenges of Greece. *The successor junta is* ***more odious*** *and* ***less competent****; it* ***will fail more dismally and rapidly****,* with **grave consequences for the strength and stability** of Greece—and hence for our **long-term interests**.

—Although the damage so far has been acceptable, *our present policy does incur costs in our relations with Congress and our NATO allies.* The benefits that we gain from the present government must therefore be discounted appropriately.

—As discussed earlier, *our interests in Greece over the* ***long-term*** *will erode* in direct proportion to our support of the current government and to its length of stay in power. And **that long term may not be very long**.

When we made a similar set of judgments in 1969, it seemed reasonable to allow up to a decade of life-expectancy to military dictatorship. That decade is now

(continued on next page)

και τής ευκολίας με τήν οποία θα μπορέσουμε να τήν διασφαλίζουμε από τό είδος διαδόχου καθεστώτος που είναι ***πολύ πιθανό και πολύ επιθυμητό*** *να προκύψει σύμφωνα τήν δική μας γενική οπτική τών πραγμάτων.* [...]

Τά άλλα μέλη τού ΝΑΤΟ επιδεικνύουν διαφορετικούς βαθμούς αδιαφορίας και αποστροφής για τήν Ελλάδα: Είναι γεωγραφικά απομακρυσμένη από τό επίκεντρο τών ενδιαφερόντων ασφαλείας τους στην Κεντρική Ευρώπη, επιπροσθέτως δε ορισμένα μέλη τού ΝΑΤΟ τό βρίσκουν απωθητικό [αισθητικώς-πολιτικώς] να σχετίζονται με τόν τύπο καθεστώτος που έχει η Ελλάδα από τό 1967. [...]

Πολλοί Αμερικανοί και άλλοι ξένοι [όμως] *ενδιαφέρονται για τήν Ελλάδα. Η καρδιά τού* ***Λόρδου Βύρωνα*** *χτυπά ακόμα σε πολλά στήθη και η παρόρμηση να «****κάνουμε κάτι για τήν Ελλάδα****» είναι συχνά σχεδόν ανεξέλεγκτη.* Οι υποστηρικτές τής **παρεμβατικής προσεγγίσεως** διατυπώνουν τά εξής επιχειρήματα σχετικά με τήν Ελλάδα:

—Δεδομένης τής ελληνικής πεποιθήσεως ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες επηρεάζουν εντόνως τήν πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα, ο ***μη-παρεμβατισμός είναι απατηλός***. Μια **προσέγγιση μη-ανάμιξης** [τών Η.Π.Α. σε εσωτερικά θέματα τής Ελλάδος] εκλαμβάνεται ως στήριξη τής [ελληνικής] κυριάρχου κυβερνήσεως και αποτελεί επομένως μια μορφή παρεμβάσεως από εμάς υπέρ της. [...]

—Λόγω αυτής τής πεποιθήσεως έχουμε στην πραγματικότητα σημαντικές δυνατότητες επιρροής στην ελληνική πολιτική σκηνή, εάν επιλέξουμε να τήν χρησιμοποιήσουμε. [...]

—Τό καθεστώς Παπαδόπουλου απέτυχε τελικά να ανταποκριθεί στις πολιτικές και οικονομικές προκλήσεις τής Ελλάδος. Η διάδοχη χούντα [Μπονάνου-Ιωαννίδη] *είναι* ***πιο οδυνηρή*** *και* ***λιγότερο ικανή****.* Θα αποτύχει **πιο ζοφερά** και **πιο γρήγορα**, με **βαρύνουσες συνέπειες για τήν ισχύ και τήν σταθερότητα** τής Ελλάδος—επομένως και για τά δικά μας **μακροπρόθεσμα συμφέροντα**.

—Αν και οι ζημίες μέχρι τώρα ήσαν αποδεκτές, *η παρούσα πολιτική μας συνεπάγεται κόστος στις σχέσεις μας με τό Κονγκρέσσο και τούς συμμάχους μας στο ΝΑΤΟ*. Επομένως, τά οφέλη που κερδίζουμε από τήν παρούσα [Ελληνική] Κυβέρνηση πρέπει να υποβαθμισθούν ανάλογα.

—Όπως συζητήθηκε προηγουμένως, τά συμφέροντά μας στην Ελλάδα στον **μακροχρόνιο** ορίζοντα θα διαβρωθούν κατ' άμεση αναλογία αφενός προς τήν υποστήριξή μας υπέρ τής σημερινής κυβερνήσεως και αφετέρου προς τήν διάρκεια παραμονής της στην εξουσία. Και **αυτό τό μακροχρόνιο μπορεί να μην είναι πολύ μεγάλο**.

Όταν κάναμε μια παρόμοια σειρά αξιολογήσεων τό 1969, εφαίνετο τότε λογικό να προβλέψουμε ότι η στρατιωτική δικτατορία θα είχε προσδόκιμο ζωής μέχρι μία

over half gone and our original estimate seems too generous. ***Thus the short vs. long term calculus is increasingly unattractive and warrants reassessment***. [...]

*Wherever we come out, we should reach that point as a result of a series of **conscious decisions** based on an **awareness** of **available alternatives**, rather than arriving there unexpectedly.*

δεκαετία. Εκείνη η [προβλεφθείσα] δεκαετία έχει πλέον ξεπεράσει τά μισά της χρόνια, η δε αρχική μας εκτίμηση φαίνεται τώρα ότι ήταν υπερβολικά γενναιόδωρη. Επομένως ο υφιστάμενος [από τό 1967] υπολογισμός βραχυπροθέσμου έναντι μακροπροθέσμου οφέλους καθίσταται όλο και λιγότερο ελκυστικός και επιτάσσει τήν επανεκτίμησή του. [...]

Όπου και εάν εξέλθουμε [από τό τέλμα τής παρούσης πολιτικής μας], *θα πρέπει να φτάσουμε σε αυτό τό σημείο μάλλον ως αποτέλεσμα μιας σειράς **συνειδητών** αποφάσεων που βασίζονται σε μια **επίγνωση** τών **διαθεσίμων εναλλακτικών επιλογών** μας, και όχι να φτάσουμε εκεί απροσδόκητα.*

Declassified Document #11↑
(selected excerpts,[16]↓ from original in English)

Telegram from the Embassy in Greece to the U.S. Department on State.

Telegram 1438.
Athens, March 8, 1974, 1650Z.
SECRET. EXDIS.
Subject: U.S. Expression of Concern to Senior Greek Military.

Drafted and signed by
Henry Tasca, U.S. Ambassador to Greece.

I appreciate the substance and thrust of the Dept's telegram 43153.The situation here continues to be discouraging. Interference by the hardline **Ioannides junta** has **weakened the Armed Forces** and **incapacitated civil government**. [...]

I am increasingly concerned about the evolving **chauvinistic** attitude of the Ioannides junta as indicated in intelligence reports. If this group succeeds in creating a **puppet military high command** in addition to a **puppet civil government** or takes over **direct ruling power** itself, I fear that the policies it will impose in matters of **defense** and **foreign policy**, as well as in the **domestic**, **political** and **economic** fields, could also be **adverse to our interests**. These contingencies deserve serious and prompt attention.

In view of the foregoing, I look forward to discussing current developments in Greece which could adversely **impinge on our national interests**.

Αποχαρακτηρισμένο Έγγραφο #11↑
(επιλεγμένα αποσπάσματα,[16]↓ εν μεταφράσει στην Ελληνική)

Τηλέγραμμα από τήν Πρεσβεία στην Ελλάδα προς τό Υπουργείο Εξωτερικών τών Η.Π.Α.

Τηλέγραμμα 1438.
Αθήνα, 8 Μαρτίου 1974, 1650Z.
ΑΠΟΡΡΗΤΟ. Μόνο για αποκλειστική διανομή.
Θέμα: 'Επίσημη Έκφραση Ανησυχίας τών ΗΠΑ προς Έλληνες ανώτατους αξιωματικούς.

Σύνταξη/υπογραφή: **Henry J. Tasca**, Πρέσβυς τών ΗΠΑ στην Ελλάδα.

Εκτιμώ τήν ουσία και τήν παρρησία τού τηλεγράμματος 43153 τού Υπουργείου [Εξωτερικών τών Η.Π.Α.]. Η κατάσταση εδώ εξακολουθεί να είναι αποθαρρυντική. Με τήν παρεμβατικότητά της, η σκληροπυρηνική **Ιωαννιδική χούντα** έχει **αποδυναμώσει τίς Ένοπλες Δυνάμεις** και έχει **παραλύσει τήν πολιτική κυβέρνηση**. [...]

Ανησυχώ όλο και περισσότερο για τήν εξελισσομένη **σωβινιστική** στάση τής Ιωαννιδικής χούντας, όπως αναφέρεται σε εκθέσεις τών υπηρεσιών μας πληροφοριών. Εάν αυτή η ομάδα [τών Ιωαννιδικών] κατορθώσει να **ανδρεικελοποιήσει τήν ανωτάτη στρατιωτική ηγεσία**, εκ παραλλήλου με μια **πολιτική κυβέρνηση ανδρεικέλων**, ή να αναλάβει η ίδια τήν άμεση κυβερνητική εξουσία, φοβάμαι ότι θα επιβάλει πολιτικές σε θέματα **αμύνης** και **εξωτερικής πολιτικής**, καθώς και σε **εσωτερικούς**, **πολιτικούς** και **οικονομικούς** τομείς, οι οποίες θα μπορούσαν επίσης να είναι **δυσμενείς για τά συμφέροντά μας**. Αυτά τά ενδεχόμενα αξίζουν **σοβαρής** και **αμέσου** προσοχής. Υπό τό πρίσμα τών παραπάνω, προσβλέπω να συζητήσω τίς τρέχουσες εξελίξεις στην Ελλάδα που θα μπορούσαν να **επηρεάσουν δυσμενώς τά εθνικά μας συμφέροντα**.

Declassified Document #12↑
(selected excerpts,[16]↓ from original in English)

Minutes of Secretary of State Henry Kissinger's Regional Staff Meeting

Washington, March 20, 1974, 3:18 - 3:54 p.m.
SECRET.
Subject: US POLICY TOWARD GREECE
(PROCEESINGS).

Attendants: Kissinger, Rush, Sisco, Donaldson, Sonnenfeldt, McCloskey, Holton, Eagleburger, Lord, Thornton, Maw, Weiss, Tasca, Davies, Churchill, Hyland, Hartman, Springsteen, and Vest.
Chairman: Henry Kissinger.

[...]

TASCA: I don't think there's any other policy to be followed today—

KISSINGER: Which is what?

TASCA: Which is, the way I've interpreted it, protecting the higher part of our **security interests**, but, at the same time, making it clear that the **United States has a part in Greece**which, I also submit, **cannot be compared with any other country**, because they are a nation which has a **history** and a **cultural tradition** and a **place** that's **different**—and we do feel that we want the Greeks, because of our bilateral relations, and the Congress of the United States has made it very clear that if we don't make progress in this sense we won't even be able to maintain our **security relations**. [...]

KISSINGER: I still don't understand what you think our policy is.

TASCA: Saying publicly that we're for **democracy in Greece**, the way we've said in the past.

(continued on next page)

Αποχαρακτηρισμένο Έγγραφο #12↑
(επιλεγμένα αποσπάσματα,[16]↓ εν μεταφράσει στην Ελληνική)

Πρακτικά Διασκέψεως Περιφερειακού Προσωπικού υπό τόν Υπουργό Εξωτερικών Henry Kissinger

Ουάσινγκτον, 20 Μαρτίου 1974, 3:18 - 3:54 μ.μ.
ΑΠΟΡΡΗΤΟ.
Θέμα: Πολιτική τών Η.Π.Α. έναντι τής Ελλάδος
(ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ).

Συμμετέχοντες στη Διάσκεψη: **Kissinger** (προεδρεύων), **Churchill**, **Davies**, **Donaldson**, **Eagleburger**, **Hartman**, **Holton**, **Hyland**, **Lord**, **Maw**, **McCloskey**, **Tasca**, **Thornton**, **Rush**, **Sisco**, **Sonnenfeldt**, **Springsteen**, **Vest**, **Weiss**.[4]↓

[...]

TASCA: Δεν νομίζω ότι υπάρχει οποιαδήποτε άλλη πολιτική που πρέπει να ακολουθηθεί σήμερα—

KISSINGER: Ποία είναι αυτή;

TASCA: —η οποία είναι, με τόν τρόπο που τήν έχω ερμηνεύσει, να προστατεύσουμε τό ανώτερο επίπεδο τών δικών μας **συμφερόντων ασφαλείας**. Ταυτόχρονα όμως να καταστήσουμε σαφές ότι **οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν έναν ρόλο στην Ελλάδα**—η οποία, όπως επίσης ισχυρίζομαι, **δεν μπορεί να συγκριθεί με οποιαδήποτε άλλη χώρα,** επειδή οι Έλληνες είναι ένα έθνος που έχει **ιστορία** και **πολιτισμική παράδοση** και έναν **χώρο** που **διαφέρουν** [από εκείνα άλλων εθνών]—και ότι πράγματι αισθανόμαστε ότι θέλουμε τούς Έλληνες, εξαιτίας τών διμερών μας σχέσεων, δεδομένου μάλιστα ότι και τό Κονγκρέσσο τών Ηνωμένων Πολιτειών κατέστησε σαφές ότι εάν δεν σημειώσουμε πρόοδο υπό αυτή τήν έννοια δεν θα μπορέσουμε ούτε καν να διατηρήσουμε τίς **σχέσεις ασφαλείας** μας με τήν Ελλάδα. [...]

KISSINGER: Δεν καταλαβαίνω ακόμα ποία νομίζετε ότι πρέπει να είναι η πολιτική μας.

TASCA: Να δηλώσουμε δημοσίως ότι είμαστε υπέρ τής **δημοκρατίας στην Ελλάδα**, κατά τόν ίδιο τρόπο που τό είχαμε πεί στο παρελθόν.

KISSINGER: Joe, this is one area in which you haven't started a crisis yet. What do you think?

(Laughter.)

SISCO: Well, I'm not entirely satisfied with our present policy, and I have never been entirely satisfied with the **totally hands-off policy** that we have pursued. I feel that our present policy does not sufficiently and clearly enough disassociate ourselves from Greece in this respect.

KISSINGER: Well, I know, but that's what we made it do. My question is: Why is it in the American interest to do in Greece what we apparently don't do anywhere else—of requiring them to give a commitment to the President to move to **representative government**? [...]

TASCA: Well, I think because Greece and the Greek people—in terms of their position and public opinion in Western Europe—are **quite unique**. [...] Because Greece has had **a foreign factor since 1821** and since the **revolution**. We're right in the internal Greek foreign institutions, whether you like it or not; **we're part of their value system**, **part of their political process**. [...]

KISSINGER: And we hold that view with Greece—not Yugoslavia, Morocco, Algeria. How about Algeria?

TASCA: I don't think it's the same kind of a problem.

THORNTON: Well, Mr. Secretary, nobody thinks we can influence the situation in Algeria. **In Greece it's different**. This is a **qualitative difference**.

KISSINGER: Why should we not adopt the position that we, therefore, don't influence things?

TASCA: Then you're intervening. **You're intervening in favor of Ioannides now**. [...] May I put one other note on the security side—because I want to be sure that's put

(continued on next page)

KISSINGER [απευθυνόμενος προς τόν Joseph Sisco]: Joe, αυτός είναι ένας τομέας [σ.σ. «αποκατάσταση δημοκρατίας»] για τόν οποίο δεν έχεις αρχίσει ακόμα μια κρίση. Τι νομίζεις;

(γέλωτες)

SISCO: Λοιπόν, δεν είμαι πλήρως ικανοποιημένος από τήν παρούσα πολιτική μας, και ουδέποτε αισθάνθηκα απόλυτα ικανοποιημένος από τήν πολιτική **απολύτου μη-ανάμιξης** που έχουμε ακολουθήσει [έναντι δικτατορικών καθεστώτων]. Αισθάνομαι ότι η σημερινή μας πολιτική δεν μάς αποστασιοποιεί επαρκώς και με σαφήνεια από τήν [δικτατορία Ιωαννίδη στην] Ελλάδα υπό αυτήν τήν άποψη.

KISSINGER: Λοιπόν, ξέρω, αλλά αυτός είναι ο τρόπος που τήν κάνουμε να αποδίδει. Τό ερώτημά μου είναι: Γιατί συνάδει με τά Αμερικανικά συμφέροντα να κάνουμε στην Ελλάδα αυτό που προφανώς δεν κάνουμε οπουδήποτε αλλού—να τούς ζητήσουμε να δεσμευθούν έναντι τού Προέδρου [μας] ότι θα πραγματοποιήσουν μια μετάβαση σε **αντιπροσωπευτική κυβέρνηση**; [...]

TASCA: Λοιπόν, νομίζω ότι επειδή η Ελλάδα και ο Ελληνικός λαός—όσον αφορά στη θέση του και τήν κοινή γνώμη στη Δυτική Ευρώπη—είναι **εν πολλοίς μοναδικοί**. [...] Επειδή η Ελλάδα είχε έναν **ξένο παράγοντα από τό 1821**, από τήν **Επανάσταση** [1821-1830]. Συμμετέχουμε ενεργά σε ξένα ιδρύματα και θεσμούς στο εσωτερικό τής Ελλάδος, είτε σας αρέσει είτε όχι. Είμαστε όλοι **μέρος τού αξιακού τους συστήματος**, **μέρος τής πολιτικής τους εξέλιξης**. [...]

KISSINGER: Και έχουμε αυτή τήν άποψη σχετικά μόνον με τήν Ελλάδα—όχι σχετικά με τήν Γιουγκοσλαβία, τό Μαρόκο, τήν Αλγερία. Τί θα λέγαμε για τήν Αλγερία;

TASCA: Δεν νομίζω ότι είναι ο ίδιος τύπος προβλήματος.

THORNTON: Λοιπόν, κύριε Υπουργέ [Εξωτερικών], κανείς δεν πιστεύει ότι μπορούμε να επηρεάσουμε τήν κατάσταση στην Αλγερία. **Στην Ελλάδα είναι διαφορετικά**. Αυτή είναι μια **ποιοτική διαφορά**.

KISSINGER: Γιατί δεν θα έπρεπε να υιοθετήσουμε τήν θέση ότι, επομένως, δεν επηρεάζουμε τά πράγματα;

TASCA: Τότε παρεμβαίνετε**. Παρεμβαίνετε τώρα υπέρ τού Ιωαννίδη**. [...] Επιτρέψατέ μου να επισημάνω ένα άλλο θέμα όσον αφορά τήν [εθνική μας] ασφάλεια—επειδή θέλω να

on the table too. There's one thing about these people that is worrisome, and that is: They're very **primitive** in their foreign-policy approach. And there's evidence now that they could easily get into an argumentation with Turkey on the question of the **Aegean Sea** and **Cyprus**. I think the oil-exploration problem in the **Aegean Sea** does tend to indicate that these people might get into a **real confrontation with the Turks** on that. And I think that would raise all the problems that **Cyprus** did.

KISSINGER: Yes, but that's a foreign-policy problem. That I think we are capable of making judgments on. [...] So even before one can make any judgment of what the likely evolution is, of what our right stance is, I would like to get some assessment from Bill [Assistant Secretary of State William Hyland] what the likely evolution is. [...] Basically we conduct foreign policy here, not domestic policy. We don't muck around with the countries. Now, before we change that course, I want to hear overpowering reasons why we should. Now, it could be that **Greece is a special case**, I don't deny that. I'm perfectly open-minded on that. But there's no danger of my sliding into that posture. That is my posture.

SISCO: I think what the paper considers is a very, very narrow range; and it actually considers a narrow range within basically I think the guidelines of policy over the last four or five years. I don't think anybody here assumes that we can influence the situation in Greece in the kind of decisive manner that was described here, and I don't think that anybody has suggested this kind of an **all-out interventionist** policy because I just don't think we've got this kind of capacity. I think that we've got **security interests** there. The questions being posed in this particular paper between these ranges are: How do we protect that **security interest**—not only in terms

(continued on next page)

είμαι βέβαιος ότι έχει τεθεί και στο τραπέζι. Υπάρχει ένα πράγμα περί αυτών τών ανθρώπων [Ιωαννιδικών] που είναι ανησυχητικό, και αυτό είναι: Είναι **πολύ πρωτόγονοι** στην προσέγγισή τους σε θέματα εξωτερικής πολιτικής. Και τώρα υπάρχουν στοιχεία που θα μπορούσαν να τούς παρωθήσουν εύκολα να έλθουν σε επιχειρηματολογική αντιπαράθεση με τήν Τουρκία για τό ζήτημα τού **Αιγαίου** και τής **Κύπρου**. Νομίζω ότι τό πρόβλημα τής εξερεύνησης πετρελαίου στο **Αιγαίο** δείχνει ότι αυτοί οι άνθρωποι μπορεί να έλθουν σε μια **πραγματική** [ένοπλη] **αντιπαράθεση με τούς Τούρκους** γι' αυτό. Και νομίζω ότι κάτι τέτοιο θα ανεδείκνυε [και στο Αιγαίο] όλα εκείνα τά προβλήματα που ανέδειξε η **Κύπρος**.

KISSINGER: Ναι, αλλά αυτό είναι ένα πρόβλημα εξωτερικής πολιτικής. Επ' αυτού τού προβλήματος νομίζω ότι είμαστε σε θέση να προβούμε σε αξιολογήσεις. [...] Επομένως, ακόμη και προτού κανείς μπορέσει να προβεί σε οποιαδήποτε εκτίμηση περί τού ποία θα είναι η πιθανή εξέλιξη [στο Αιγαίο], περί τού ποία θα πρέπει να είναι η σωστή στάση μας, θα ήθελα να λάβω κάποια κάποια εκτίμηση από τόν Bill [Υφυπουργό Εξωτερικών William Hyland] περί τής πιθανής εξελίξεως. [...] Βασικά εδώ διεξάγουμε εξωτερική πολιτική, όχι εσωτερική πολιτική. Δεν παλινωδούμε με τίς χώρες. Τώρα, πριν αλλάξουμε αυτήν τήν πολιτική, θέλω να ακούσω κάποιους επιτακτικούς λόγους περί τού γιατί θα έπρεπε να κάνουμε κάτι τέτοιο. Τώρα, θα μπορούσε να ισχύει ότι **η Ελλάδα αποτελεί μια ειδική περίπτωση**—δεν έχω αντιρρήσεις επ' αυτού. Είμαι πλήρως ανοιχτόμυαλος επ' αυτού. Αλλά δεν υφίσταται κίνδυνος διολισθήσεώς μου σε αυτή μου τήν θέση [περί μη-παλινωδίας]. Αυτή είναι η [μη-παρεμβατική] θέση μου.

SISCO: Νομίζω ότι αυτό που αναλύεται στο [από 19-3-1974] υπόμνημα είναι πολύ, πολύ στενό κατά τό θεματικό του εύρος: Στην πραγματικότητα αξιολογεί ένα στενό φάσμα ζητημάτων, νομίζω στο πλαίσιο βασικά τών κατευθυντηρίων γραμμών τής πολιτικής μας [έναντι τής Ελλάδος] κατά τά τελευταία τέσσερα ή πέντε χρόνια. Δεν νομίζω ότι κανένας εδώ υποθέτει ότι μπορούμε να επηρεάσουμε τήν κατάσταση στην Ελλάδα με τόν αποφασιστικό τρόπο που περιγράφηκε εδώ, και δεν νομίζω ότι κανείς έχει προτείνει ένα τέτοιο είδος **απόλυτα παρεμβατικής** πολιτικής, διότι δεν νομίζω ότι διαθέτουμε μια τέτοιου είδους ικανότητα. Νομίζω ότι έχουμε **συμφέροντα ασφαλείας** εκεί. Τά ερωτήματα που τίθενται σε αυτό τό συγκεκριμένο έγγραφο στο πλαίσιο αυτού τού [στενού] θεματικού φάσματος είναι: Πώς προστατεύουμε αυτά τά **συμφέροντα ασφαλείας**—όχι μόνο έναντι τής

of the present government but in circumstances where our assumption and our assessment is that this narrowly based government may very well be **out of power a year from now**, and **how do we prevent whatever comes out a year from now from being a Quaddaffi Government or an anti-American Government**? That's the way I see the issue.

KISSINGER: That's a very important question. And if it is our judgment that this government is going to be **substantially modified**, then it is important for us to know whom to deal with—

SISCO: That's right.

σημερινής [Ιωαννιδικής] κυβερνήσεως, αλλά και υπό συνθήκες που κατά παραδοχή και εκτίμησή μας είναι ότι αυτή η ανεπαρκώς εδραιωμένη Κυβέρνηση μπορεί κατά πάσα πιθανότητα **να απωλέσει τήν εξουσία σε ένα χρόνο από τώρα**, και πώς μπορούμε να αποτρέψουμε ό,τι προκύψει ένα χρόνο από τώρα από τό να εξελιχθεί σε μια **Κυβέρνηση «Κανταφικού» τύπου** ή έστω σε μια **αντι-αμερικανική Κυβέρνηση**; Αυτός είναι ο τρόπος κατά τόν οποίο βλέπω τό ζήτημα.

KISSINGER: Αυτή είναι μια πολύ σημαντική ερώτηση. Και αν η τελική κρίση μας είναι ότι αυτή η [δικτατορική] Κυβέρνηση πρόκειται να **τροποποιηθεί ουσιαστικά**, τότε είναι σημαντικό για εμάς να γνωρίζουμε [εκ τών προτέρων] με ποιον θα έχουμε να κάνουμε [στη «μετα-δικτατορική» εποχή].

SISCO: Αυτό είναι σωστό.

Partially-declassified Document #13↑

(selected excerpts,[16]↓ from original in English)

Interagency Intelligence Memorandum

Washington, April 18, 1974.
SECRET. No foreign Dissemination.
Source: Central Intelligence Agency
—NIC Files, Job 79-R01012A.
Subject: Greece Under Ioannidis: Implications for US-Greek Relations

---

Prepared under the auspices of the **National Intelligence Officer for Western Europe**. It was principally drafted by **CIA** with the participation of representatives of **DIA**, **INR**, and the intelligence components of the **Departments of the Army**, **Navy**, and **Air Force**.

[characters in italics in the original]

The Ioannidis regime **has not attracted support** outside the military establishment and **has not shown decisive or talented leadership**. Nonetheless, it can withstand challenges from civilian politicians, youth, and labor as long as it retains the loyalty of the military.

Although **Ioannidis** has a far-flung network of informers and the support of strategically placed junior

(continued on next page)

Μερικώς Αποχαρακτηρισμένο Έγγραφο #13↑

(επιλεγμένα αποσπάσματα,[16]↓ εν μεταφράσει στην Ελληνική)

Διυπηρεσιακό Πληροφοριακό Υπόμνημα

Ουάσινγκτον, 18 Απριλίου 1974.
ΑΠΟΡΡΗΤΟ. Καμία ξένη διανομή.
Πηγή: Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών (CIA)
—Αρχεία NIC, Θέση 79-R01012A.
Θέμα: Η Ελλάδα υπό τόν Ιωαννίδη. Επιπτώσεις για τίς Αμερικανο-Ελληνικές Σχέσεις.

Εκπονήθηκε υπό τήν αιγίδα τού **Εθνικού Διευθυντού Πληροφοριών για τήν Δυτική Ευρώπη** (National Intelligence Officer for Western Europe). Συντάγη κυρίως από τήν **CIA** με συμμετοχή εκπροσώπων τής **DIA**, τής **INR**, και **Τμημάτων Πληροφοριών** τού **Στρατού**, τού **Πολεμικού Ναυτικού** και τής **Πολεμικής Αεροπορίας** τών Η.Π.Α.

[πλάγιοι χαρακτήρες εν πρωτοτύπω]

Τό καθεστώς Ιωαννίδη **δεν έχει προσελκύσει υποστήριξη** εκτός τού στρατιωτικού κατεστημένου και **δεν έχει επιδείξει αποφασιστική ή ταλαντούχο ηγεσία**. Εν τούτοις, μπορεί να αντέξει προκλήσεις από κοινοβουλευτικούς πολιτικούς, τήν νεολαία και τούς εργαζομένους, για όσο χρονικό διάστημα διατηρεί τήν αφοσίωση τού Στρατού.

Παρόλο που ο Ιωαννίδης έχει ένα ένα εκτεταμένο δίκτυο πληροφοριοδοτών και τήν υποστήριξη χαμηλόβαθμων και

and middle-grade officers, **his position is not secure**. Even among his own backers there are **alternative leaders**, such as Armed Forces Chief **Bonanos**. [...] Yet **all military factions are united in rejecting return to an entirely free political scene**. And if the Ioannidis regime were ousted—something that could happen soon, but might not come for a few years—it would probably be replaced by **another group of military officers**.

Some factions might allow civilians more latitude than others would. Some senior officials might be inclined to turn to former Prime Minister **Karamanlis**, who would not return unless given a **free hand**—something that would be **difficult for the military to accord**. Hard line younger officers would probably dispense with even a facade of civilian rule.

The Ioannidis regime is **more adventurous** than its predecessor in regard to **Cyprus** and **Turkey**, and is more narrowly nationalistic in dealing with the US. The mixture of these elements poses **even more problems for the US** than were raised by the Papadopoulos regime.

While civilian politicians would prefer the US to distance itself from the military rulers, a **Karamanlis** regime would not be likely to display dissatisfaction over past US policies by severing major ties with Washington. [...] Ex-Prime Minister **Constantine Karamanlis** remains the choice of many within Greece as an alternative to the military regime, but perhaps because he feels the military rulers may turn to him for help, **he has yet publicly to attack** the regime from his self-imposed exile in Paris.

Though the situation has not yet jelled and our evidence remains scanty, it is possible to identify various long-existing factional tendencies among the officers:

(a) *A group presently loyal to **Ioannidis**.* These officers themselves are not completely unified in view and include other possible leaders, such as Armed Forces Chief **Bonanos**, who might eventually make their own bid for power. [...]

(continued on next page)

μεσόβαθμων αξιωματικών τοποθετημένων σε στρατηγικά, **η θέση του δεν είναι διασφαλισμένη**. Ακόμη και ανάμεσα στους υποστηρικτές του υπάρχουν **εναλλακτικοί ηγέτες**, όπως ο Αρχηγός τών Ενόπλων Δυνάμεων **Μπονάνος**. [...] Ωστόσο, **όλες** οι στρατιωτικές φατρίες είναι **ενωμένες** κατά τό ότι **απορρίπτουν τήν επιστροφή σε μια εντελώς ελεύθερη πολιτική σκηνή**. Ακόμη δε και εάν τό καθεστώς Ιωαννίδη κατελύετο—κάτι που θα μπορούσε να συμβεί σύντομα, αλλά ίσως και να μην επέλθει για μερικά χρόνια—θα αντικατασταθεί πιθανώς από **μια άλλη ομάδα αξιωματικών**.

Κάποιες φατρίες θα μπορούσαν να επιτρέψουν σε πολίτες μεγαλύτερο εύρος κινήσεων από ό,τι άλλες. Κάποιοι ανώτεροι αξιωματούχοι ενδέχεται να είναι διατεθειμένοι να στραφούν στον πρώην πρωθυπουργό **Καραμανλή**, ο οποίος όμως δεν θα επέστρεφε παρά μόνο εάν τού παρασχεθεί ***ελευθερία πολιτικών χειρισμών*** (a free hand)—κάτι με τό οποίο **ο Στρατός θα ήταν δύσκολο να συναινέσει**. Οι νεαρότεροι σκληροπυρηνικοί αξιωματικοί πιθανότατα θα επενέβαιναν για να απαλλαγούν ακόμη και από μια προσχηματική πρόσοψη πολιτικού καθεστώτος.

Το καθεστώς Ιωαννίδη είναι **πιο τυχοδιωκτικό** από τόν προκάτοχό του σε σχέση με τήν **Κύπρο** και τήν **Τουρκία** και είναι **πιο ακραία εθνικιστικό** στις σχέσεις του με τίς Η.Π.Α. Ο συνδυασμός αυτών τών στοιχείων προκαλεί **ακόμη περισσότερα προβλήματα** για τίς ΗΠΑ από εκείνα που ανέκυψαν από τό καθεστώς Παπαδόπουλου.

Παρότι οι κοινοβουλευτικοί πολιτικοί θα προτιμούσαν τήν Κυβέρνηση τών Η.Π.Α. να αποστασιοποιηθεί από τούς στρατιωτικούς επικυριάρχους [χούντα], εντούτοις δεν πιθανολογείται ότι ένα [διάδοχο] **καθεστώς Καραμανλή** θα επιδείξει δυσαρέσκεια έναντι παρελθόντων πολιτικών τών Η.Π.Α. πλήττοντας μείζονες δεσμούς [τής Ελλάδος] με τήν Ουάσινγκτον. [...] Ο πρώην πρωθυπουργός **Κωνσταντίνος Καραμανλής** παραμένει η επιλογή πολλών στο εσωτερικό τής Ελλάδος ως μια εναλλακτική λύση στο στρατιωτικό καθεστώς, αλλά ίσως επειδή [ο Καραμανλής] αισθάνεται ότι οι στρατιωτικοί κυβερνήτες μπορεί να στραφούν προς αυτόν για βοήθεια, **δεν έχει προβεί σε δημόσια καταγγελία**[11]↓ μέχρι σήμερα κατά τού καθεστώτος [Μπονάνου-Ιωαννίδη] από τήν αυτοεπιβαλλομένη εξορία του στο Παρίσι.

Αν και η κατάσταση δεν έχει ακόμη κατασταλάξει και τά στοιχεία μας παραμένουν ελλιπή, είναι δυνατόν να εντοπιστούν διάφορες φατριαστικές τάσεις, από μακρού υφιστάμενες, μεταξύ τών αξιωματικών:

(α) *Μια ομάδα πιστή επί τού παρόντος στον **Ιωαννίδη**.* Αυτοί οι αξιωματικοί δεν είναι εντελώς ενωμένοι σχετικά με τίς απόψεις τους και περιλαμβάνουν και άλλους πιθανούς οι

(b) *Other proponents of continued military rule.* [...] Another fringe group of younger officers is commonly referred to as the "**Qadhafiites**." [...]

(c) ***Moderates,*** who comprise the silent majority of the officer corps. They are distressed by the politicization of the military establishment and favor the armed forces' disengagement from politics. At the same time, **they fear that return to an entirely free political scene would lead to political anarchy**. They would thus support a **restricted form of political freedom** to prevent the type of political free-for-all which preceded the army takeover in 1967. [...]

Some US observers believe that the regime's **lack of talent**, **public hostility**, and **military factionalism** will lead to **Ioannidis' downfall rather soon**; [...] And when it goes, it is most likely to be replaced by **a new clique of military conspirators**, similarly adept at plotting but **unskilled in administration**. There could even be a **succession of military coups**.

Yet while **any** military successors would probably be unwilling to allow civilian politicians to run the **whole** show, some military factions might allow civilians more latitude than others would. For example, the senior officers from the "silent majority" might be inclined to delegate greater responsibility to civilian government. To form such a government they might seek younger civilians not tainted by involvement in the older political scene, or turn to former Prime Minister **Karamanlis**. But **Karamanlis would not return without guarantees of a free hand** in governing—something that would **be difficult for the military to accord him**.

The officers who control the government are strongly committed to the West and are intensely anti-Communist in outlook. At the same time, they are even more **nationalistic** and **parochial** in their views than

(continued on next page)

οποίοι θα μπορούσαν τελικά να διεκδικήσουν οι ίδιοι τήν εξουσία. [...]

β) *Άλλοι υποστηρικτές τής συνεχιζομένης στρατοκρατικής διακυβερνήσεως.* ... Μια άλλη περιθωριακή ομάδα νεοτέρων αξιωματικών αναφέρεται συνήθως ως «οι **Κανταφικοί**» [...]

(γ) ***Μετριοπαθείς***, που απαρτίζουν τήν σιωπηρή πλειοψηφία τού σώματος τών αξιωματικών. Έχουν καταπτοηθεί από τήν πολιτικοποίηση τού στρατιωτικού κατεστημένου και ευνοούν τήν απεμπλοκή τών Ενόπλων Δυνάμεων από τήν πολιτική. Ταυτόχρονα, φοβούνται ότι η επιστροφή **σε μια εντελώς ελεύθερη πολιτική σκηνή** θα οδηγούσε σε **πολιτική αναρχία**. Συνεπώς, θα υπεστήριζαν μια **περιορισμένη μορφή πολιτικής ελευθερίας** ώστε να αποτραπεί ο τύπος ευρείας πολιτικής ελευθερίας (political free-far-all) που επικρατούσε πριν τήν κατάληψη τής εξουσίας από τόν Στρατό τό 1967. [...]

Ορισμένοι παρατηρητές τών ΗΠΑ πιστεύουν ότι η **έλλειψη ταλέντου**, η **εχθρότητα τής κοινής γνώμης** [κατά τής χούντας] και ο **στρατιωτικός φατριασμός** τού καθεστώτος, θα επιφέρουν τήν **πτώση τού Ιωαννίδη μάλλον σύντομα**. [...] Και όταν [η χούντα Ιωαννίδη] απέλθει, θα αντικατασταθεί κατά πάσα πιθανότητα από μια **νέα κλίκα στρατιωτικών συνωμοτών**, παρομοίως εξοικειωμένη με τίς συνωμοσίες αλλά **στερουμένη διοικητικών δεξιοτήτων**. Θα μπορούσε δε να επισυμβεί ακόμη και μια **διαδοχή στρατιωτικών πραξικοπημάτων**.

Ωστόσο, ενώ **οποιοιδήποτε** στρατοκρατικοί [χουντικοί] διάδοχοι θα ήσαν κατά πάσα πιθανότητα απρόθυμοι να επιτρέψουν σε κοινοβουλευτικούς πολιτικούς να αναλάβουν **ολόκληρη** τήν παράσταση, μερικές στρατιωτικές φατρίες θα μπορούσαν ίσως να επιτρέψουν σε πολιτικούς μεγαλύτερο εύρος δραστηριοτήτων από ό,τι άλλες. Επί παραδείγματι, οι ανώτεροι αξιωματικοί τής «σιωπηρής πλειοψηφίας» ενδέχεται να έχουν τήν τάση να μεταβιβάσουν περισσότερες ευθύνες σε πολιτική κυβέρνηση. Για να συγκροτήσουν μια τέτοια κυβέρνηση, θα μπορούσαν να αναζητήσουν νεότερους πολιτικούς που δεν έχουν αμαυρωθεί από συμμετοχή τους στην παλαιότερη πολιτική σκηνή, ή να στραφούν στον πρώην πρωθυπουργό **Καραμανλή**. Αλλά ο **Καραμανλής δεν θα επέστρεφε χωρίς εγγυήσεις επαρκούς ελευθερίας** στη διακυβέρνησή του—κάτι με τό οποίο **ο Στρατός θα ήταν δύσκολο να συμφωνήσει**.

Οι αξιωματικοί που ελέγχουν τήν κυβέρνηση είναι πολύ προσηλωμένοι στη Δύση και είναι έντονα αντικομμουνιστές όσον αφορά στις απόψεις τους. Ταυτόχρονα όμως, είναι ακόμη περισσότερο **εθνικιστικές** και **τοπικιστές** στις απόψεις

their predecessors. They are **more adventurous** than Papadopoulos in their approach to the **Cyprus** problem and **worried about a military confrontation with Turkey**. [...] Like many Greek officers who have served on **Cyprus**, Ioannidis has a special interest in the island's fate. But his interest is combined with **deep distrust of Makarios** and an **exaggerated view of the Communist threat on Cyprus**. The danger that Greece will increase its activity in Cyprus is probably not imminent because Ioannidis seems now to be devoting his primary energy to consolidating his position internally in the Greek army. If he succeeds in this effort, however, he might **at some stage try to unseat Makarios**. Such a move would introduce great strains into Greek relations with Turkey and would face the United States with the difficult task of dampening conflict between NATO allies. [...]

US willingness to continue to deal with the military rulers would not be popular with civilian politicians within Greece. In the unlikely event that **Andreas Papandreou** (or someone of his political stripe) were to return to head a new Greek regime, he probably would use alleged US support for the Ioannidis government as a pretext for action against the US. It seems unlikely, however, that popular resentment against the US would impel **Karamanlis**, if he should be recalled by a military regime, for example, to sever major ties with Washington.

τους απ' ό,τι οι προκάτοχοί τους. Είναι **περισσότερο τυχοδιωκτικοί** από ό,τι ο Παπαδόπουλος στην προσέγγισή τους στο **Κυπριακό** και **ανησυχούν για μια στρατιωτική αντιπαράθεση με τήν Τουρκία**. [...] Όπως πολλοί Έλληνες αξιωματικοί που έχουν υπηρετήσει στην Κύπρο, ο Ιωαννίδης έχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τήν μοίρα τού νησιού. Αλλά αυτό τό ενδιαφέρον του συνδυάζεται με τήν βαθιά έλλειψη εμπιστοσύνης του έναντι τού Μακαρίου και μια υπερβολική άποψη περί τής Κομμουνιστικής απειλής επί τής Κύπρου. Ο κίνδυνος ότι η Ελλάδα θα αυξήσει τίς [παρεμβατικές] δραστηριότητές της στην Κύπρο, δεν πιθανολογείται ως επικείμενος διότι ο Ιωαννίδης δίνει τήν εντύπωση ότι προς τό παρόν αφιερώνει τήν κύρια ενέργειά του στην εδραίωση τής θέσης του στο εσωτερικό τού Ελληνικού Στρατού. Εάν όμως επιτύχει σε αυτήν του τήν προσπάθεια, θα μπορούσε ίσως σε κάποιο μετέπειτα στάδιο να αποπειραθεί να εκδιώξει τόν Μακάριο [από τήν Κυπριακή Κυβέρνηση]. [...]

Η βούληση τής Αμερικανικής Κυβερνήσεως να συνεχίσει να συναλλάσσεται με τούς στρατοκράτες δεν θα είναι δημοφιλής σε κοινοβουλευτικούς πολιτικούς τής Ελλάδος. Στην απίθανη περίπτωση που ο **Ανδρέας Παπανδρέου** (ή κάποιος άλλος τής πολιτικής του γραμμής) επέστρεφε στη χώρα για να ηγηθεί ενός νέου Ελληνικού καθεστώτος, πιθανόν τότε θα χρησιμοποιούσε τήν υποτιθέμενη υποστήριξη τών ΗΠΑ στην κυβέρνηση Ιωαννίδη ως πρόσχημα για δράση εναντίον τών Η.Π.Α. Φαίνεται ωστόσο απίθανο ότι η λαϊκή δυσαρέσκεια εναντίον τών Η.Π.Α. θα παρωθούσε τόν **Καραμανλή**, εάν π.χ. θα έπρεπε να ανακληθεί [πίσω στην Ελλάδα] από τό στρατιωτικό καθεστώς, να πλήξει μείζονες δεσμούς με τήν Ουάσινγκτον.

III. Επισημειώσεις

[1]↑ Η από 8 Φεβρουαρίου 1974 επισήμανση τού Αμερικανού Πρέσβεως Henry Tasca ότι μετά τό χουντικό πραξικόπημα τών Ιωαννίδη-Μπονάνου *"**όλοι** οι αντιστράτηγοι έχουν μόλις έξι ή λιγότερους μήνες στόν παρόντα βαθμό τους,"* αφεώρα μεταξύ άλλων και τούς τότε άρτι προαχθέντες Αντιστράτηγο **Ανδρέα Γαλατσάνο** (Αρχηγό Στρατού), Αντιστράτηγο **Ιωάννη Ντάβο** (Αρχηγό Γ΄ Σώματος Στρατού), κ.ο.κ.

[2]↑ Τό πόσο εύστοχη και ανταποκρινομένη προς τήν τότε πραγματικότητα (1974) ήταν η περί τής Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας αξιολογική επισήμανση τού τότε Αμερικανού Πρέσβεως Henry J. Tasca—ότι δηλαδή η *"**Ελληνική Πολεμική Αεροπορία δεν διαθέτει** ούτε **έμπειρους** ούτε **καινοτόμους** αξιωματικούς που να διασφαλίζουν μια **αποτελεσματική ηγετικότητα** σε τακτικό/επιχειρησιακό επίπεδο"*—κατεδείχθη από τά επισυμβάντα στην Ελληνική Πολεμική Αεροπορία κατά τήν πρώτη εισβολή τής Τουρκίας στην Κύπρο (επιχείρηση «**ΑΤΙΛΛΑΣ Ι**») στις 20-22 Ιουλίου 1974, τά οποία όμως είναι θεματικώς επέκεινα τής παρούσης μονογραφίας.

[3]↑ Η *ανεξέλεγκτη* δυναμική αυτοϋποβάθμισης τού αξιόμαχου τών Ελληνικών Ελληνικών Δυνάμεων, τήν οποία προέβλεψε (από 8 Φεβρουαρίου 1974) ο Αμερικανός Πρέσβυς Tasca, κατέληξε μεταξύ πολλών άλλων σε μια σουρεαλιστική «προαγωγή» *εν καιρώ πολέμου* ενός **ταξιάρχου**, τού πραξικοπηματία **Μιχαήλ Γεωργίτση**, από τήν θέση διοικητή μιας επί μέρους διοικήσεως τού Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς (ΓΕΕΦ)—τής Γ΄ Ανωτέρας Στρατιωτικής Διοικήσεως—σε de facto «**αρχιστράτηγο**» τών *εμπολέμων* δυνάμεων τής Ελλάδος και τής Εθνικής Φρουράς στην Κύπρο, κατά τήν πρώτη εισβολή τής Τουρκίας στην Κύπρο (επιχείρηση «**ΑΤΙΛΛΑΣ Ι**»), παρότι η Εθνική Φρουρά εν επιστρατεύσει προσκτά δύναμη **Σώματος Στρατού** (40.000 άνδρες), τού οποίου κανονικά (και λογικά) έπρεπε να ηγείται ανώτατος αξιωματικός με βαθμό **αντιστρατήγου** ή **στρατηγού** (με εμπειρία στη διοίκηση σώματος στρατού). Οι συνέπειες τής εν λόγω «αρχιστρατηγίας», που απέβησαν καταστροφικές για τήν Κύπρο τότε, είναι ευρέως γνωστές και ευρίσκονται πέραν τών θεματικών ορίων τής παρούσης μονογραφίας.

[4]↑ [a] [b] Κατ' αλφαβητική σειρά, η συμμετασχόντες στη διάσκεψη στο Υπουργείο Εξωτερικών τών Η.Π.Α. στην Ουάσινγκτον στις 20 Μαρτίου 1974, ήσαν οι εξής:

1. **Davies, Roger P.,** Deputy Assistant Secretary of State for Near Eastern and South Asian Affairs (later Ambassador to Cyprus, May 2 - August 18, 1974).
2. **Eagleburger, Lawrence S.,** Member of NSC Staff (from June 1973); Executive Assistant to the Secretary of State (from October 1973).
3. **Hartman, Arthur A.,** Assistant Secretary of State for European Affairs.
4. **Hyland, William,** Director, Bureau of Intelligence and Research, Department of State.
5. **Kissinger, Henry A.,** President's Assistant for National Security Affairs; Secretary of State.
6. **Lord, Winston,** Director of Policy Planning Staff.
7. **McCloskey, Robert,** Ambassador at Large (former Ambassador to Cyprus, May 1973 - Jan 1974).
8. **Rush, Kenneth,** Deputy Secretary of State.
9. **Sisco, Joseph J.,** Under Secretary of State for Political Affairs.
10. **Sonnenfeldt, Helmut,** Senior NSC Staff member until 1974; Counselor, Department of State from 1974.
11. **Springsteen, George S., Jr.,** Deputy Assistant Secretary of State for European Affairs (Aug 1973 - Jan 1974); Special Assistant to the Secretary of State and Executive Secretary of the Department (Jan 1974 - July 1976).
12. **Tasca, Henry,** U.S. Ambassador in Greece.
13. **Thornton, Thomas P.,** Member of Policy Planning Staff, Department of State.
14. **Vest, George,** Director, Bureau of Politico-Military Affairs, Department of State (from April 1974).
15. **Weiss,** Chief of the Congressional Relations Section of DEA.

Άλλοι συμμετασχόντες: **Churchill** (George), **Donaldson**, **Holton**.

[5]↑ [a] [b] Η πρώτη έκδοση τού Προσαρτήματος (Attachment) τού «**Υπομνήματος Δράσεως**» είχε εκπονηθεί από τίς 9 Ιανουαρίου 1974. Τό Προσάρτημα τροποποιήθηκε μετά από μόλις τρεις εβδομάδες (30 Ιανουαρίου 1974), καθώς νέα δεδομένα έφθαναν στην Ουάσινγκτον από Αμερικανικές Υπηρεσίες Πληροφοριών στην Αθήνα. Μετά όμως τήν «παρέμβαση Tasca» στις 8 Φεβρουαρίου 1974, αναθεωρήθηκε και πάλι, αφού επεβάλλετο να επικαιροποιηθεί υπό τό πρίσμα τών επισημάνεων τής Αμερικανικής Πρεσβείας στην Αθήνα. Τό Προσάρτημα προσέλαβε τήν τελική του μορφή μετά από ενάμισυ επιπρόσθετο μήνα, κατά τήν προτεραία (19 Μαρτίου

1974) τής περί Ελλάδος διάσκεψης Εθνικής Ασφαλείας στο Υπουργείο Εξωτερικών τών Η.Π.Α.

[6]↑[a b] Τό *Υπόμνημα Δράσεως* τού Υπουργείου Εξωτερικών τών Η.Π.Α. επέχει σημαίνουσα θέση στην ιστορία τών Ελληνο-Αμερικανικών σχέσεων: Μεταξύ άλλων, αποτελεί τό **πρώτο** επίσημο έγγραφο τού εκτελεστικού βραχίονα τής Αμερικανικής Κυβερνήσεως—και μάλιστα έγγραφο με βαρύνουσα σημασία, σε επίπεδο τού Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας (NSC)—στο οποίο συνομολογείται ρητώς (από 19 Μαρτίου 1974) ότι η ανοχή ή και ενεργός υποστήριξη τών Η.Π.Α. στην αποσταθεροποίηση τής Ελληνικής Δημοκρατίας τό 1965 και στην επακόλουθη κατάλυσή της από τήν χούντα τών συνταγματαρχών τό 1967, απετέλεσε μεγάλο λάθος τής εξωτερικής πολιτικής τών Η.Π.Α., διότι η ανάδειξη τής Κυβερνήσεως τής Ενώσεως Κέντρου υπό τόν Γεώργιο Παπανδρέου με *ευρεία απόλυτη* πλειοψηφία τό 1965, ήταν ένα μετεμφυλιακό *"**κατόρθωμα**"* τών Ελλήνων (The Greeks had **finally managed** to elect a majority party) αφού κατεδείκνυε ότι η *"**κοινοβουλευτική δημοκρατία**"* τους στη μετεμφυλιακή εποχή, *"εξελίσσετο **αρμονικά-ταιριαστά**"* (was **fitfully** evolving) όπως δηλαδή συνάδει με *"**μακροπρόσθεσμα συμφέροντα**"* τών Η.Π.Α.

[7]↑ Στο από 19 Μαρτίου 1974 Υπόμνημα Δράσεως τών Η.Π.Α. σχετικά με τήν Ελλάδα, η διατυπωθείσα εισήγηση, περί ενεργού παρεμβάσεως τών Η.Π.Α. προς αποκατάσταση τής δημοκρατίας στην Ελλάδα, ευθυγραμμίζετο με προηγούμενη εισήγηση τής Αμερικανικής Πρεσβείας στην Αθήνα προς τό Υπουργείο Εξωτερικών τών Η.Π.Α. στην Ουάσινγκτον. Συγκεκριμένα, σε απόρρητο τηλέγραμμα (υπ' αριθμ. 8297/26-11-1973), μόλις τήν επαύριο τού πραξικοπήματος Ιωαννίδη-Μπονάνου και 11 ημέρες μετά τήν αιματηρή καταστολή τής φοιτητικής Εξεγέρσεως τού Πολυτεχνείου, ο Αμερικανός Πρέσβυς **Henry J. Tasca** διετύπωσε με παρρησία εγγράφως τήν άποψη, ενώπιον τού προϊσταμένου του **Henry Kissinger**, ότι *"αυτό που η χώρα χρειάζεται τώρα δεν είναι περισσότερη καταπίεση και περισσότερος έλεγχος, αλλά περισσότερη **ελευθερία** και περισσότερη **ελευθερία λόγου**, πολιτικώς οργανωμένες"* (What the country needs is not more repression and more control, but more **freedom** and more **self-expression**, politically organized).

[8]↑ Κατ' εκείνη τήν ψυχροπολεμική εποχή, και ειδικά στις δεκαετίες 1960 και 1970 επί εποχής **Henry Kissinger**, υπό τό βάρος μάλιστα τών εθνικών και γεωπολιτικών πιέσεων στο εσωτερικό και εξωτερικό τών Η.Π.Α. από τήν στρατιωτική τους ήττα στο Vietnam, είχε καθιερωθεί στην Αμερικανική Κυβέρνηση μια πραγματιστική προσέγγιση (pragmatic approach) στην εξωτερική της πολιτική: Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση τών Η.Π.Α. υπεστήριζε τότε, έμμεσα (παθητικά) ή και ενίοτε άμεσα (ενεργητικά), αντικομμουνιστικά ή ακόμη και αντισοσιαλιστικά πραξικοπήματα ανά τόν κόσμο, μέσω **παρεμβατικών** αλλά **συγκεκαλυμμένων** επιχειρήσεων (covert operations). Παράλληλα όμως σε διπλωματικό επίπεδο, οι Η.Π.Α. εφήρμοζαν πολιτική *επιφαινομένης* αποστασιοποίησης (hands-off approach), όπως π.χ. έναντι τού αιμοσταγούς πραξικοπήματος τού **Augusto Pinochet** κατά τού νομίμου και δημοκρατικά εκλεγμένου Προέδρου **Salvador Allende** στη Χιλή στις 11 Σεπτεμβρίου 1973, ή στην περίπτωση τού πραξικοπήματος τών **Ιωαννίδη-Μπονάνου** στην Ελλάδα μετά από διόμισυ μήνες, στις 25 Νοεμβρίου 1973. Τότε η Κυβέρνηση τών Η.Π.Α. δεν προέβη σε οποιαδήποτε *δημόσια* δήλωση ούτε υπέρ αποκαταστάσεως τής δημοκρατίας ούτε κατά εκείνων τών δικτατορικών καθεστώτων σε εκατέρα χώρα, ενώ παράλληλα υπεστήριζε *εμπράκτως* αμφότερα τά χουντικά καθεστώτα. Στην περίπτωση τής Ελλάδος, η *έμπρακτη* υποστήριξη τών Η.Π.Α. στη χούντα **Ιωαννίδη-Μπονάνου** έλαβε τήν μορφή, μεταξύ άλλων, τής απρόσκοπτης εκτέλεσης τού προγράμματος εξοπλισμού τής Ελληνικής Αεροπορίας με (36) προηγμένα αεροσκάφη Phantom II F-4E, εκ τών οποίων τά πρώτα έξι (6) προσγειώθηκαν στην Ελλάδα στις 5 Απριλίου 1974, ήτοι τρισήμισυ μήνες *πριν* τό Ελλαδικό πραξικόπημα στην Κύπρο (15 Ιουλίου 1974).

[9]↑ Η *"**εχθρότητα τής κοινής γνώμης**"* έναντι τού χουντικού καθεστώτος από τό 1973, επαναλαμβάνεται ως κάτι δεδομένο, χωρίς να αναλύεται (ποσοτικοποιείται), σε απόρρητα έγγραφα τής Κυβερνήσεως τών Η.Π.Α. τό 1974. Ήταν ακόμη νωπές οι μνήμες από τήν φοιτητική εξέγερση στο Πολυτεχνείο (17 Νοεμβρίου 1973) και τήν αιματηρή στρατιωτική καταστολή της, που είχαν προκαλέσει τέτοιο παγκόσμιο σάλο σε Μ.Μ.Ε. ανά τόν Κόσμο τότε, ώστε η **έλλειψη** *"**λαϊκού ερείσματος**"* τής χούντας Ιωαννίδη εθεωρείτο σε ηγετικούς κύκλους τών Η.Π.Α. και τών άλλων χωρών-μελών τού ΝΑΤΟ ως κάτι αυτονόητο και αυταπόδεικτο, που δεν έχρηζε περαιτέρω ανάλυσης.

[10]↑ Τό από 18 Απριλίου 1974 *Διυπηρεσιακό Πληροφοριακό Υπόμνημα* τών Η.Π.Α. αναφέρεται **έξι (6) φορές** στον **Κ. Καραμανλή**, ως ενδεικνυόμενο πρωθυπουργό μετά τήν κατάλυση τής χούντας Ιωαννίδη, ενώ δεν αναφέρεται **ούτε μια φορά** σε άλλους κοινοβουλευτικούς πολιτικούς που ευρίσκοντο τότε στην Ελλάδα (Κανελλόπουλος, Στεφανόπουλος, Μαύρος, Μητσοτάκης κ.ο.κ.), και επίσης **ούτε μια φορά** στον Βασιλέα Κωνσταντίνο. Εντούτοις αναφέρεται μία (1) και μόνον φορά στον **Α. Παπανδρέου**

ως μελλοντικό πολιτικό ηγέτη (στο απώτερο μέλλον), που ίσως κεφαλαιοποιούσε πολιτικώς τόν προβλεπόμενο αντι-Αμερικανισμό στη μεταχουντική εποχή στην Ελλάδα.

[11]↑[a b] Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε προβεί κατ’ επανάληψη σε δημόσια καταγγελία κατά τού δικτατορικού καθεστώτος **Παπαδόπουλου** (στις 23 Απριλίου 1967, στις 30 Σεπτεμβρίου 1969 και στις 23 Απριλίου 1973). Εντούτοις ο Καραμανλής—όπως και οι Η.Π.Α. κατά τήν ίδια περίοδο (ως άνω Επισημείωση 8)—δεν κατήγγειλε δημοσίως τό διάδοχο χουντικό καθεστώς τών **Ιωαννίδη-Μπονάνου** καθ’ όλη τήν περίοδο από τό πραξικόπημα τής 25ης Νοεμβρίου 1973 στην Ελλάδα μέχρι και τό Ελλαδικό πραξικόπημα τής 15ης Ιουλίου 1974 στην Κύπρο. Η πρώτη δημόσια καταγγελία τού χουντικού Καθεστώτος από τόν Καραμανλή τό 1974, έγινε δύο ημέρες *μετά* τό Ελλαδικό πραξικόπημα στην Κύπρο, ήτοι στις 17 Ιουλίου 1974, όταν είχε πλέον επιβεβαιωθεί ότι τό πραξικόπημα στην Κύπρο είχε αποτύχει, αφού ο Μακάριος είχε κατορθώσει να επιβιώσει και επομένως παρέμενε τότε—από απόψεως εθνικού και διεθνούς δικαίου—ο μοναδικός νόμιμος (δημοκρατικώς και συνταγματικώς εκλεγμένος) Πρόεδρος τής Κύπρου.

[12]↑ Από ιστορικής απόψεως, έχει σημασία ο αξιολογικός χαρακτηρισμός μιας παρέμβασης τότε τών Η.Π.Α. προς αποκλιμάκωση μιας Ελληνο-Τουρκικής αντιπαράθεσης στην Κύπρο απλώς ως ένα “**δύσκολο** έργο” (difficult task)—που εντούτοις ήταν *εφικτό* (έστω και “δύσκολα”) να επιτύχει τόν περιορισμό τών εχθροπραξιών σε τοπικό (Κυπριακό) επίπεδο—στο πλαίσιο μάλιστα *“τής απουσίας αποφασιστικής ηγεσίας”* (absence of decisive leadership) στην Ελλάδα κατά τήν περίοδο τής Ιωαννιδικής χούντας.

[13]↑ Μετά τήν κατάλυση τής χούντας Ιωαννίδη, προέκυψαν διάφοροι «μνηστήρες» που διεκδίκησαν—έκαστος δι’ εαυτόν και δι’ ίδιον όφελος (νομικό ή πολιτικό)—τήν πατρότητα τής “ιδέας” για παράδοση τής εξουσίας από τήν χούντα στον Καραμανλή, όπως π.χ. ο τότε Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων Στρατηγός **Γ. Μπονάνος**, ο Αρχηγός Ναυτικού Αντιναύαρχος **Π. Αραπάκης**, ο Αρχηγός Αεροπορίας Αντιπτέραρχος **Α. Παπανικολάου** (υποτίθεται σε κατ’ ιδίαν συνεννοήσεις τους στις 21 Ιουλίου 1974), όπως επίσης και ο κοινοβουλευτικός **Ε. Αβέρωφ-Τοσίτσας** (υποτίθεται σε κατ’ ιδίαν εισήγησή του προς τόν τότε «Πρόεδρο τής Δημοκρατίας» Στρατηγό **Φ. Γκιζίκη** στις 23 Ιουλίου 1974), κ.τ.λ., όπως προκύπτει από σχετικές καταθέσεις τους στον «ΦΑΚΕΛΟ ΚΥΠΡΟΥ». Εν τούτοις όλοι εκείνοι οι ισχυρισμοί είναι αβάσιμοι (ή και φαιδροί), αφού δεν επρόκειτο περί προσωπικής “**ιδέας**” οποιουδήποτε εν Ελλάδι στις 21-23 Ιουλίου 1974, αλλά περί προειλημμένης **αποφάσεως** τών Η.Π.Α., κατ’ εφαρμογή τής από τίς 18 Απριλίου 1974 προδιαγραφείσης λύσεως **Μπονάνου-Καραμανλή**, καταγραφείσης στο ως άνω *Διυπηρεσιακό Πληροφοριακό Υπόμνημα* τών Η.Π.Α.

Σημειωτέον δε, ότι πέραν τών Ταξιάρχου Ιωαννίδη (ως πρόβλημα) και Στρατηγού Μπονάνου (ως μέρος τής λύσεως), τό *Διυπηρεσιακό Πληροφοριακό Υπόμνημα* τών Η.Π.Α. δεν αναφέρεται σε κανέναν άλλο αξιωματικό τής χούντας, όπως γενικά και σε κανέναν πολιτικό από εκείνους που διεκδίκησαν ιδιοτελώς τήν “ιδέα” περί *συνεργεία Μπονάνου* Καραμανλικής Μεταπολίτευσης.

[14]↑ Όσον αφορά στο στρατιωτικό σκέλος τής λύσεως **Μπονάνου-Καραμανλή**, μια εθνική κρίση, και δη ένοπλη αντιπαράθεση Ελλάδος-Τουρκίας, έστω και περιορισμένη χωροχρονικά και ελεγχομένη δυναμικά (contained), τίς μεν εξουσίες τού *Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων* **Στρατηγού Μπονάνου** θα τίς επηύξανε, και μάλιστα δραστικά, εκείνες δε τού *Ταξιάρχου* **Ιωαννίδη** θα τίς απομείωνε στην *εν πολέμω* Στρατιωτική Ιεραρχία, ώστε ο πρώτος να ανατρέψει τόν δεύτερο εύκολα και **αναίμακτα** (χωρίς δηλαδή νέο εμφύλιο πόλεμο στην Ελλάδα). Επί πλέον μια τέτοια κρίση θα συνέβαλε καταλυτικά στο να καμφθούν οι αντιδράσεις *“**όλων** τών στρατιωτικών φατριών”* κατά *“τής επιστροφής σε μια εντελώς ελεύθερη πολιτική σκηνή”* (ώστε ο Καραμανλής να αποδεχθεί τήν—άνευ όρων—πολιτική ευθύνη τής μετάβασης τής Ελλάδος από τήν δικτατορία στη δημοκρατία). Επομένως, σε περίπτωση μιας τέτοιας κρίσεως, ο (φιλοΝΑΤΟϊκός) Στρατηγός Μπονάνος θα ανελάμβανε τό επιπρόσθετο *“δύσκολο”* έργο ελεγχομένου περιορισμού της σε τοπικό επίπεδο (π.χ. στην Κύπρο) και εγκαίρου αποκλιμακώσεώς της, ώστε να διατηρηθεί η συνοχή τής Ν.Α. πτέρυγος τού ΝΑΤΟ.

Παρότι δε τό *Διυπηρεσιακό Πληροφοριακό Υπόμνημα τών Η.Π.Α.* (18 Απριλίου 1974) δεν πρότεινε ρητώς μια τέτοια κρίση στις Ελληνο-Τουρκικές σχέσεις, εν τούτοις υπονοούσε τήν καταλυτική δυναμική της, δεδομένου ότι (**α**) πιθανολογούσε μια τέτοια κρίση, αφού ο Ιωαννίδης *“θα μπορούσε ίσως σε κάποιο μετέπειτα στάδιο να αποπειραθεί να εκδιώξει τόν Μακάριο”* ούτως ή άλλως, (**β**) αξιολογούσε τήν διαχείριση μιας τέτοιας κρίσεως από τίς Η.Π.Α. ως έργο που θα ήταν *“δύσκολο”* αλλά όχι αδύνατο να επιτύχει τούς στόχους του (χωροχρονικό περιορισμό τής αντιπαραθέσεως), και (**γ**) ανεφέρετο, με έμφαση και κατ’ επανάληψη (τετράκις), στη διελκυστίνδα, ήτοι ασυμβατότητα, μεταξύ τών προθέσεων σχεδόν *“όλων”* τών αξιωματικών (παράδοση τής εξουσίας σε πολιτικούς *υπό όρους*) και ασυμβιβάστου στάσεως τού

Καραμανλή (αποδοχή εξουσίας *άνευ όρων*). Κατά τά επιφαινόμενα, εκείνη η ασυμβατότητα συνιστούσε ένα πρόβλημα μη-επιλύσιμο (intractable) *εν καιρώ ειρήνης.*

[15]↑Μεταξύ άλλων, μία από τίς μείζονες αποτυχίες τού σχεδίου τών Η.Π.Α. για τήν Αμερικανική Μεταπολίτευση στην Ελλάδα, ήταν η αποτυχία τών Τούρκων να πραγματοποιήσουν τούς στρατιωτικούς τους στόχους στην Κύπρο εντός **τριών** ημερών—ΑΤΤΙΛΑΣ Ι, στις 20-23 Ιουλίου 1974, κατ᾽ επίκληση τών Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου, ήτοι σύμφωνα με τό Διεθνές Δίκαιο—λόγω (μη προβλεφθείσης και μη αναμενομένης) **σθεναρής αντιστάσεως** τών επιτοπίων Ελλαδικών και Ελληνοκυπριακών στρατιωτικών δυνάμεων, παρότι αυτές ήσαν τότε εμφυλιακώς αποδιοργανωμένες, αποδεκατισμένες ή και εν πολλοίς διαλελυμένες.

Κατά συνέπεια, οι μεν Τούρκοι εξηναγκάσθησαν εκ τών πραγμάτων να επιδιώξουν τήν σταθεροποίηση τών θέσεών τους (στρατιωτικών προγεφυρωμάτων τους) και τήν ολοκλήρωση τών αντικειμενικών στρατιωτικών τους στόχων στην Κύπρο σε *δεύτερη* φάση απροσχηματίστως—ΑΤΤΙΛΑΣ ΙΙ, στίς 14-16 Αυγούστου 1974, κατά κατάφωρη παράβαση τού Διεθνούς Δικαίου—επί κυβερνήσεως εθνικής ενότητος τού Κ. Καραμανλή. Κατά δε παρεπομένη συνέπεια, η Αμερικανική Μεταπολίτευση στην Ελλάδα «χρεώθηκε» έκτοτε και αυτή *εν μέρει* (δηλαδή όχι μόνον η ανατραπείσα χούντα τών Ιωαννίδη/Μπονάνου) τήν στρα-

Ο Πρόεδρος τής Κύπρου **Αρχιεπίσκοπος Μακάριος** (αριστερά) και ο Υπουργός Εξωτερικών τών Η.Π.Α. **Henry Kissinger** (δεξιά), σε συνάντησή τους μετά τήν Τουρκική εισβολή στην Κύπρο τό 1974.

τιωτική ήττα τών Ελλήνων στην Κύπρο. Επακόλουθες δε συνέπειες εκείνης τής αποτυχίας τών Τούρκων και τού Αμερικανικού σχεδίου, ήσαν η έξοδος τής Ελλάδος από τό στρατιωτικό σκέλος τού ΝΑΤΟ τότε (με απόφαση Κ. Καραμανλή), η αναπόδραστη (εύλογη πλέον) ενδυνάμωση τών Αριστερών δυνάμεων στην Ελλάδα, η σαρωτική και θεαματική πολιτική ισχυροποίηση τού Α. Παπανδρέου (ΠΑΣΟΚ), τό μαζικό κίνημα Αντιαμερικανισμού τών Ελλήνων (σε όλες τίς πολιτικές παρατάξεις τότε), η παρέμβαση τού Αμερικανικού Κονγκρέσσου υπέρ τής Ελλάδος (embargo όπλων τών Η.Π.Α. κατά τής Τουρκίας 1975-1978), κ.τ.λ., δηλαδή χαοτικές συνέπειες που δεν ήσαν επιθυμητές ούτε από τό Αμερικανικό Πεντάγωνο ούτε και από τόν εκτελεστικό βραχίονα τής πολιτικής ηγεσίας τών Η.Π.Α. τότε (πρωτοστατούντος τού Henry Kissinger).

Συγκεφαλαιωτικά, ενώ τό Αμερικανικό σχέδιο προέβλεπε μια «ξεκάθαρη» (clean-cut) λύση στο Ελληνικό Πρόβλημα, με παράλληλη μάλιστα ΝΑΤΟποίηση τής Κύπρου (de facto ή και de jure), τελικά προκάλεσε ένα ανεκδιήγητο χάος (a mess) όχι μόνον στις Ελληνο-Τουρκικές σχέσεις αλλά και στην Ν.Α. πτέρυγα τού ΝΑΤΟ, ενώ έπληξε καίρια τό ηθικό κύρος (moral standing) τών Η.Π.Α. ως Υπερδυνάμεως και ηγέτιδος τού ΝΑΤΟ, αφού για **πρώτη** φορά οι Η.Π.Α. έπληξαν στρατιωτικά (δια τών Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων με *ενεργό* Αμερικανική και *παθητική* Νατοϊκή υποστήριξη) όχι μια οποιαδήποτε χώρα (εκτός ΝΑΤΟ) αλλά μια ΣΥΜΜΑΧΟ χώρα (μέλος τού ΝΑΤΟ)—και δη τήν Ελλάδα, πολύτιμο και πιστό σύμμαχο τών Νικητριών Μεγάλων Δυνάμεων (Winning Powers) σε αμφοτέρους τούς Παγκοσμίους Πολέμους.

[16] ↑ [a] [b] [c] [d] [e] ΠΗΓΗ: *Foreign Relations of the United States, 1969-1976* (U.S. Department of State: Washington 2007), v. XXX ("Greece; Cyprus; Turkey, 1973-1976," *ed.:* Laurie **Van Hook**; *gen. ed.:* **Edward C. Keefer**), pp. 24-29 (declassified Document #9), 29-45 (partially declassified Document #10), 46-47 (declassified Document #11), 47-60 (declassified Document #12), 60-68 (partially declassified Document #13).

Τιμὴ σ᾽ ἐκείνους ὅπου στὴν ζωή των
ὥρισαν καὶ φυλάγουν Θερμοπύλες.
[...]
Καὶ περισσότερη τιμὴ τοὺς πρέπει
ὅταν προβλέπουν (καὶ πολλοὶ προβλέπουν)
πὼς ὁ Εφιάλτης θὰ φανεῖ στὸ τέλος,
κ᾽ οἱ Μῆδοι ἐπὶ τέλους θὰ διαβοῦνε.

Κ. Π. Καβὰφης.

Μεταπολίτευση made in USA:

Τό παρασκήνιο τής Αμερικανικής Παρέμβασης προς Αποκατάσταση τής Δημοκρατίας στην Ελλάδα τό 1974.

https://www.academia.edu/38119959/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%AF%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7_made_in_the_USA.pdf